...йндэрөөр, хүндэтэ нүхэд!

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
...ДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...на | № 151 (16374) | 1983 оной июлиин 1, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

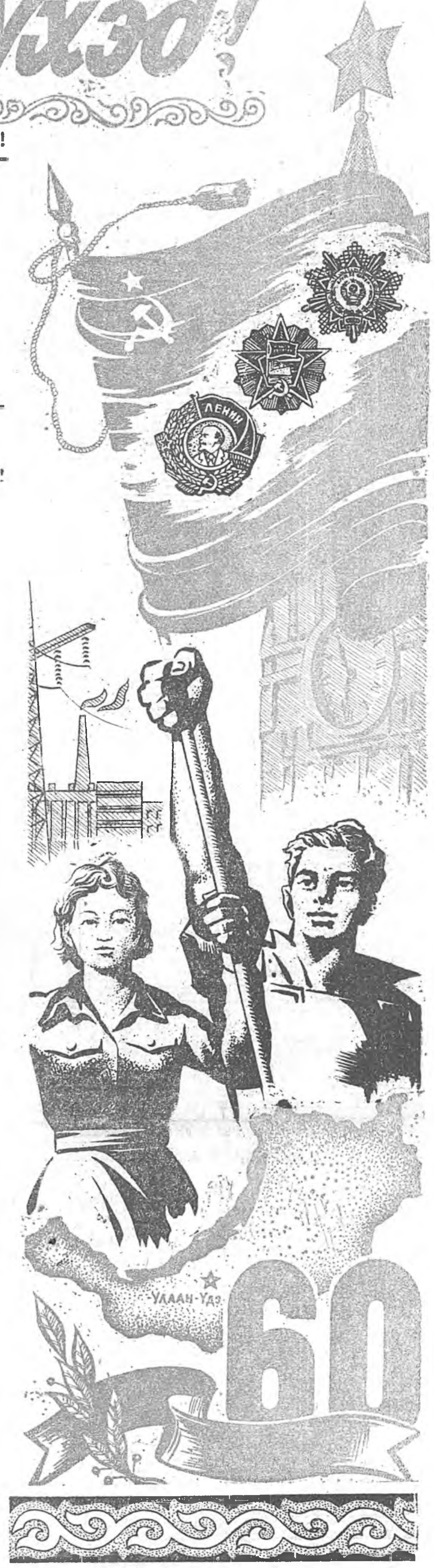

...СКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕДТЭ
...АВТОНОМИТО СОВЕТ СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКЫН ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ
...Й АВТОНОМИТО СОВЕТ СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКЫН МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

...ммунис партиин Центральна Ко... ...вно Соведэй Президиум болон ...й Совет гурбан орденто Буряа... Социалис Республикын хүдэл... ...гүүдые, интеллигенциие, бүхы ...н байгуулагдаһаар 60 жэлэй ой... ...ани халуунаар амаршална.

...циальна ба национальна дарлал... ...ие сүлөөлжэ, буряад арадай ажа... ...нэгээ, гүрэнэй, ажахын ба соё... ...айдал байгуулаа.

...оммунис партиин хүтэлбэри доро ...уудай ниитэ нэгэн бүлэ дотор рес... ...вет засагые гогтоохын, бэхижүүл... ...циально-экономическа ехэ хуби... ...лөө тэмсэлэй алдарта зам гата... ...э баатар габьяатайгаар дайлалдаа, ...ын Агуеехэ дайнай һүреэтэ жэл... ...бьяатайгаар гүдэлөө.

...хугасаа соо агууехэ ород болон ...адуудай аха дүү ёһоной үнэн зүр... ...ряад оро... түүдэл байдалтай мал... шадай гээгдэнги хизаар нютаг байһанаа үндэр хүгжэлтэтэй социалис республика болоо. Машина бүтээлгын, электротехническэ, ашагта малтамал шанаржуулгын, ой модоной, модо болбосоруулгын промышленность, олон һалбаритай хүдөө ажахы эндэ байгуулагдаа, ажалшадай ажабайдалай материальна ба оюун ухаан бодолой хэмжээн таһалгарягүйгөөр дээшэлжэ байна.

Хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдэй дүршэл шадабари ехэтэй үндэһэн кадрнууд урган гараа, арадай интеллигенци бүридүүлэгдээ, таряашадай ажабайдал үндэһөөрөө хубилаа. Соведүүдэй ороной экономико ба соёлой ниитын хүгжэлтэ дэбжэлтэдэ республикын оруулдаг хубита жэлһээ жэлдэ ургажа байна. Мүнөө үеын Буряад орон—КПСС-эй ленинскэ национальна политикын, социалис Эсэгэ оронойнгоо арадуудай эбдэршэгүй бата хани барисаанай үнэншэмэ гэршэ жэшээ болоно.

Совет Буряад ороной ажалшад 1983 оной түсэбые, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ шэнэ амжалтануудые туйлажа, алдарта ойгоо угтаба. Фабрика, заводуудта, Байгал-Амарай түмэр замай барилга дээрэ, республикын колхоз, совхозуудта социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрһэн байгаа. Хаа хаанагүй ажалай журам ба эмхидхэл бэхижэнэ, үйлэдбэриин болон ниитын хэрэгүүдтэ ажалша коллективүүдэй үүргэ дээшэлнэ.

Буряадай АССР-эй коммунистнууд, бүхы ажалшад партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай майн, ноябриин (1982 он) болон июниин (1983 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула бүхы хүсэеэ элсүүлхэ, олон үндэһэ яһатадһаа бүридэдэг манай социалис Эхэ ороной хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлгэдэ ехэ хубитаяа оруулха байха гээд батаар найдажа байһанаа Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет мэдүүлнэ.

Совет Социалис Республиканuудай Союзай бүхы нацинууд ба арад үндэһэтэдэй аха дүү ёһоной эбдэршэгүй бата хани барисаан, нэгэдэл хүгжэн бэхижэг лэ!

Манай орон дотор коммунизм байгуулгые зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ—Советскэ Союзай Коммунис парти мандаха болтогой!

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ

...ТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕДТЭ
... АВТОНОМИТО СОВЕТ СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКЫН ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ
...АЙ АВТОНОМИТО СОВЕТ СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКЫН МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

...вно Соведэй ...СФСР-эй Ми... ...гурбан орден... ...элмэришэдые, ...теллигенциие, ...һайндэрөөрнь ...омито Совет ...ын байгуулаг... ...оор үнэн зүр... ...аар амаршал...

...ин социалис ...адые социаль... ...дарлалта мүл... ...экономическа ...элтын үргэн ...удые тэрээн... ...партиин хү... ...бликын ажал... ...илалтануудай, ...дай алдарта ...р Совет заса... ...үлхын, оро... ...а ба оборон... ...н түлөө шэн... ...эн, Эсэгэ оро... ноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ немец-фашис булимтарагшадые һамна бута сохилгодо эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан, хүгжэлтэ түгэс социалис общество байгуулгада ехэ хубитаяа оруулһан байна.

Буряад орон хаанта Россин гээгдэнги заха булан байһанаа, социалис нацинуудай эбтэй зэтэй бүлэ соо ород болон манай Эхэ ороной бусад арадуудай үдэр бүриин, үнэн зүрхэнэй туһаламжаар түгэс хүгжэһэн промышленностьтэй, олон һалбаритай хүдөө ажахытай республика болоо. Машина бүтээлгэ, электротехническэ, ашагта малтамал шанаржуулгын, ой модоной, модо болбосоруулгын промышленность байгуулагдаад, амжалтатайгаар хүгжөөгдэжэ байна.

Совет Буряадай тамгатай эдлэл хэрэгсэлнүүд гадаадын 50 гаран орондо эльгээгдэдэг юм. Республика дотор ехэ капитальна барилга хэгдэнэ, Байгал-Амарай түмэр замай Буряадай участок хурдан түргэнөөр баригдана, Байгалай тоннелиин досоо талын хүдэлмэри дүүргэгдэжэ, дэлхэй дээрэ эгээл ута Хойто-Муяын тоннель амжалтатайгаар малтагдажа байна. Сибирь болон Алас Дурна зүгтэ эгээл ехэ Гусиноозерско ГРЭС, Холбоолжоной нүүрһэнэй уурхай ашаглалгада оруулагдаа. Түгныы нүүрһэнэй хэбтэшые олзоборилон ашаглаха хүдэлмэри бэлдэгдэжэ байна. Социалис байгуулалтын үедэ Буряад орондо дүршэл шадабари ехэтэй хүдэлмэришэд, арадай ажахын мэргэжэлтэд, национальна интеллигенци урган гараа. Арадай гэгээрэлые, эрдэм наукые, элүүрые хамгаалгые, литература ба искусствые хүгжөөлгэдэ ехэ амжалтанууд туйлагдаба. Республикын хүн зоной соёл болбосорол, һуудал байдал үндэһөөрөө хубилаа. Ажалшадай ажабайдал хэлбэриишэгүйгөөр һайжарна.

Совет Буряадай хүгжэлтын баясама үрэ дүнгүүд хадаа КПСС-эй сэсэн мэргэн политикын, партиин хараалһан түсэбүүдые бодотоор бэелүүлхын тула ажалша коллективүүдэй эршэмтэй хүдэлмэриин үрэ дүн болоно. Эдэ бүгэдэ социалис обществын ниитын ба гүрэнэй байгуулалтын хүсэн түгэс байһые, ленинскэ национальна политикын илан мандаһые, СССР-эй бүхы нацинууд ба арад үндэһэтэдэй эбдэршэгүй бата хани барисаае элирхэйлэн гэршэлнэ.

Ажалай ба политическэ ехэ дэбжэлтын оршон байдалда Буряадай АССР-эй ажалшад республикынгаа 60 жэлэй ойе угтаба. Партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхын, 1983 оной ба бүхы табан жэлэй түсэбүүдые, социалис уялгануудые дүүргэхын түлөө ажалша коллективүүд шармайн оролдожо байна.

Областной партийна организациин хүтэлбэри доро Буряадай хүдэлмэришэд, колхознигууд, интеллигенци, бүхы ажалшад республикын арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ ба хүдэлмэриин шанарые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, манай Эхэ ороной хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ ехэ хубитаяа оруулха юм гээд батаар найдажа байһанаа РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум болон РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет мэдүүлнэ.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республика мандаха болтогой!

Манай агуеехэ Эхэ орон—Совет Социалис Республиканuудай Союз мандаха болтогой!

Коммунизм байгуулгые зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ—Советскэ Союзай Коммунис парти мандаха болтогой!

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ

РСФСР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ

...ГОЛОЙ ДЕЛЕГАЦИ—УЛААН-ҮДЭДЭ

Монголой делегацие угталгын үедэ. С. БАЛДУЕВАЙ фото

МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал түрүүтэй Монголой Арадай Республикын делегаци манай республикын 60 жэлэй ойн баярай һайндэртэ хабаадалсахаяа үсэгэлдэр Улаан-Үдэ ерэбэ. Нүхэр Ю. Цыденбалтай хамта МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Т. Рагча, болон бусад тусхай тушаалтад ерэлсээ.

Аха дүү Монгол ороной түлөөлэгшэдые Улаан-Үдын станциин вокзал дээрэ КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. С. Семенов, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов, партиин обкомой секретарьнар В. Г. Бирюков, А. А. Бадиев, В. Ф. Лысов, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков, Улаан-Үдын горгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. П. Убеев, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд угтаһан байна.

Хүндэтэ айлшадтаа пионернүүд сэсэгүүдые барюулаа.

КПСС-эй ОБКОМДО УУЛЗАЛГА БОЛОБО

Партиин обкомой бюрогой гэшүүд, харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, республикын правительствын гэшүүд Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ хабаадалсахаяа ерээд байһан Монголой Арадай-революционно партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Юмжагийн Цеденбал болон бусад тусхай тушаалтадтай үсэгэлдэр КПСС-эй областной комитедтэ уулзаба.

Хани ёһоной хөөрэлдөөн болоо үнгэрөө.

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, партиин обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев хүндэтэ айлшанаа болон тэрээнтэй хамта ерэһэн бусад нүхэдые үнэн зүрхэнһөө хани халуунаар амаршалаад, Совет Буряадай 60 жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ хабаадалсажа байһанайнь түлөө баяр баясхалан хүргэбэ. Тэрэ республикынгаа ажал хэрэгүүдтэй аха дүү Монголой делегациие танилсуулаад, Совет засагай жэлнүүдтэ Буряадай экономико болон соёлдо болоһон асари ехэ туйлалтанууд, хубилалтанууд тухай хөөрэһэн байна.

Ойн баярай урда тээхи социалис мүрысөөндэ Буряадай ажалшад гайхамшагта амжалтануудые туйлажа, ажалай ехэ бэлэгүүдтэйгээр һайндэрөө угтаба.

Хүршэ аха дүү Монгол оронтой харилсаа холбоонойнгоо үргэнөөр хүгжөөгдэжэ байһан тухай нүхэр Модогоев халуун дулаанаар хөөрөө. Үе сагаар шалгагдаһан, байлдаануудта хатуужаһан Советскэ Союзай ба Монголой Арадай Республикын арадуудай хани барисаан манай марксистско-ленинскэ партинуудай нэгэдэлһээ, эб найрамдалай ба социализмын түлөө хамтын тэмсэлһээ, аха дүү социалис оронуудай хүгжэлтэ дэбжэлтэһээ эхитэй. Владимир Ильич Ленин болон монгол арадай вождь Сүхэ-Баатар манай аха нүхэсэлэй үндэһэ һуури табиһан байгаа.

Монголой Арадай Республикын хилэ шадерай аймагуудтай манай республика нягта холбоо барисаатай, бата хани харилсаатай юм. Эдэ харилсаа холбоон хоёр талада ашатай туһатай байна, экономико ба соёл болбосоролые хүгжөөлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлнэ.

Нүхэр Ю. Цеденбал, хани халуунаар, уни үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтагдажа, уулзалга дээрэ үгэ хэлэбэ. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ хабаадалсаха уряалайнь түлөө тэрэ гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргөө. Энэ хадаа бидэнэртэ ехэ нэрэ хүндэ болоно гэжэ нүхэр Ю. Цеденбал тэмдэглэһэн байна.

Манай арадуудай ба партинуудай харилсаа холбоон марксизм-ленинизмын гол ёһонуудай үндэһэ һуури дээрэ хүгжөөгдэнэ. Марксизм-ленинизм хадаа хани харилсаанаймнай бата бэхи үндэһэ һуури болоно. Олон арбаад жэлнүүдэй хугасаа соо хани барисаамнай улам бэхижээ, бүри ехээр хүгжөө.

Шэнэ байдал байгуулхадаа, монгол арад Советскэ Союзай аха дүүгэй али бүхы туһаламжада түшэглэнэ. Түүхэтэ богони болзор соо арадай ажахы ба соёл культурые хүгжөөлгэдэ ехэ амжалтанууд туйлагдаһан байна.

Революциин урда тээ Монгол орон Ази түбиин эгээл гээгдэнги оронуудай нэгэниинь байһан юм. Социалис оронуудай, нэн түрүүн Советскэ Союзай аха дүү ёһоной туһаламжаар Монгол гээгдэнги байдалаа усадхажа, социализм амжалтатайгаар байгуулжа байна.

КПСС-эй ба МНРП-гэй хоорондохи харилсаан арюун нангин юм гэжэ нүхэр Ю. Цеденбал тэмдэглээ. Советскэ Союзай үзүүлдэг асари ехэ туһаламжада Буряадай ажалшадай ехэ хубита бии. Коммунизм байгуулха хэрэгтэ шэнэ амжалтануудые туйлахыень манай республикын ажалшадта тэрэ хүсэбэ.

Уулзалга хани ёһоной, үнэн зүрхэнэй оршон байдалда үнгэрөө.

СОЛЫЕШ ДУУДАНАБ

Галина РАДНАЕВА

Үүрэй толонние улаа бутаргаһаар,
Һэлмээ һугалһан хасагуудай
бодоходо,
Хүлэгэй хурдан, эрын зорнгоор
Улаахан бэрндэл хубисхалай
буухада.
Алда хадагаа намируулһан таламни
Хилээ хуряагаад. захагүй гүүлэһэнээ,
Амгалан нараяа дархалһан арадни
Хүсэгдэхэгүй үндэр золтойгоо
гайхуулһанаа,
Уухилһан заводуудай үлыһэн
хоолойһоо,
Үндэр сонхонуудай шэлэй
дорьбооһоо,
Үдэеэ хүсэһэн эрдэм ухааһаа,
Урилдаһан электровозуудай уушхан
сооһоо
Жаргаһан бэрнингээ сортоотойгоор
дуулахые
Мүнөөдэр шагнажа уярна гү?
Жаран наһанайнгаа жаргалай удхые
Мүнөөдэр ойлгожо омогорхоно гү?
Ород нүхэртэсэ дүрөөгөө нэгэдүүлжэ,
Ганзагаа хубаалдажа, холые
һунгаалди.
Оодорһон сагайнгаа долгине ургалжа,
Гасалангай далайе горхон болгоолди.
О, Буряадни,
Шинни нюдөөр дэлхэйдээ дурлажа,
Аласайш холодо хилыеш харанагүйб.
Шинни золоор дэлхэйгээ аршалжа,
Ажамидаралайш урасхалай эсэс
үзэнэгүйб.
О, түрэл арадни,
Түрэ нэрэдэш хүрэхые хүсэбэшье,
Досооһоо гэрэлтэһэн
Түрэхэдөөшье, үхэхэдөөшье,
унахадаашье, ниидэхэдээшье,
түмэн бодолойш нэгэнби.
Дуулана гүш,
Үнэн жаргалаймнай харуулда
гараһан
Уран бугын урамдаан замханагүй.
Гуламтыемнай һүнөөхөөр
дугташаһан дайсаң
Гэдэргээ сухарина, дууһаань
һүрдэнхэй.
Мүнөөдэр
Агшан зуураар сагые ахиһан
Хүлэгэй хурданда намтарыеш
таниналби.
Агшан зуураар сагые үргэһэн
Баатарайш түрэлгэдэ ерээдүйеш
хараналби.

ХҮДЭЛМЭРИШЭН АНГИИН ХҮСЭН

Автономито Совет Социалис Республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй алдарта ойе уттажа байһан эдэ үдэрнүүдтэ хүн бүхэн түрэл Буряад оронойнгоо амжалта түгэс дабшалтын шатануудтухай бодомжолһон лэ байха. Иимэ бодолнууд досоомни, заводойнгоо музей соо ороод ябахадамни, түрөө һэн. Тэндэ манай заводой шефтээ абаһан 41-дэхи дунда һургуулиин пионернүүдэй отряд ябаба. Манай заводой хүдэлмэришэдэй үхибүүд — ерээдүйн манай хүдэлмэришэд, заводой барилгын, хүгжэлтын түүхэтэй танилсан, шэмээгүй шэбир-һабир хөөрэлдэн ябанад.

Тинхэдээ эндэ табигдаатай хуушарһан зэр зэмсэг, элдэб хэрэгсэлнүүд болон документнүүдһээ үнгэрһэн үе сагнай шэнэ сагай үетэние шарайшалан мэндэшэлжэ, түрүүшын майхануудай дэргэдэхи түүдэгүүдэй дүлөөрөө зүрхэеэ хүдэлгэһэн эдир пионернүүдэй улаахан хасарые гэрэлтүүлһэндэл һанагдаа һэн. Хүүгэдэй зүүһэн улаахан галстугуудынь түрүүшын барилгашадай улаан тугуудтай үнгэеэ буляалдан, бар тайгын гүн соогуур бардаастайгаар сууряатаһан һүхэ болон хюрөөнүүдэй, хайлаа болон хүрзэнүүдэй абяан шэхэндэ дуулдахадал гээшье аалам? Үнгэрһэн ба мүнөөнэй сагууд эндэ уулзаа ха юм.

Аяар тэрэ түрүүшын табан жэлэй түгэсхэхы жэлһээ намтарайнгаа хуудаһа иража эхилһэн манай Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын завод түрэл республикынгаа байгуулагдаһаар жаран жэлэй алдарта ойтой хамта өөрынгөө эгээл эхин амжалтын ойе— түрүүшын «СО-17—1500» локомотив гаргаһаар табидахи жэлые угтана. Энэ хугасаа соо автономито республикамнайшье баяжан һалбараа, заводнайшье батажан хүгжөө.

Тэрэнэй толотомо гэршэ — урдань гээгдэнги хүдөө ажахытай национальна заха хизаарнуудай нэгэн байһан Буряад орон мүнөө гүйсэд хүгжэнги экономикотой. олон һалбарита промышленностьтай республика болонхой. Автономито республика болгогдон баталагдаһан түрүүшын жэлэйхидэ орходоо, промышленна үйлэдбэримнай аяар 1434 дахин дээшэлээ. Буряад оронoй индустриальна түхэл шарайе мүнөө элдэб машина, прибор бүтээлгын, зайн галай ба дулаанай элшэ хүсэнэй, шулуун нүүрһэнэй болон ашагта малтамалнуудай, ой модоной ба модо болбосоруулгын, барилгын материалнуудай, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностьнууд тодорхойлдог гээшэ. Манай республикын предприятинууд дээрэ бүтээгдэһэн зүйлнүүд үргэн ехэ оронойомнай зүг бүхэнэй хизаар болон областьнуудта, мүн хилын саанахи хэдэн арбаад гүрэндэ эльгээгдэнэ. Хүсэн түгэс промышленностиин энэ хүгжэм соо манай Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын завод өөрын онсо шэнжэтэй, шанга хоолойтой байха.

Энэ хүгжэлтэ түгэс республикын промышленностиин эгээл түрүүшын эхин байдалые гэршэлһэн, тоо, баримтанууд һонирхолтой. Республикын хуулита ёһоор баталагдаһан 1923 ондо Буряад орондо оройдоол 16 жэжэхэн предприяти байһан гээшэ. Тэндэ спирт, пивэ, шэл үйлэдбэрилэгдэдэг, хүдөө ажахын зарим түүхэй эд болбосоруулагдадаг һэн. Республикын бүхы газар дээрэ ядаруухан хүсэтэй ори ганса электростанци байгаа. Хүдэлмэришэдэй тоо оройдоол найман зуу гаран һэн.

Буряад оронoй индустрижүүлгэ автономито республикын баталагдаһан сагһаа эхитэй. Түрүүшээр жэжэхэн, удаань томо предприятинууд баригдажа эхилээ. Энэ хадаа оронoй холын районуудта түсэбэй гуримаар промышленностине һууриикуулха гэһэн партиин арбадахи, арбан хоёрдохи съезднүүдэй шиидхэбэринүүдэй бэелүүлгэ болоо бшуу. Буряад оронoй социалис индустрижүүлгэ хадаа гүнзэгы ехэ социальна хубилалта асарһан байна. Энэ хубисхал үргэн уужам совет Эхэ оронoймнай хэдэн олон үндэһэ яһатанай аха дүү хани барисаае гэршэлээ.

Республикын эгээн түрүүшын промышленна гигант, тэрэ сагта оронoймнайшье зүүн зүгэй эгээл томо предприяти — Улаан-Үдын паровоз-вагон заһабарилгын завод оронoй зүг бүхэнһөө ерэһэн олон үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдэй оролдолгоор бодхоогдоо. Манай заводой, мүн удаалуулан шэлэй заводой, мяха-консервын комбинадай. Зэдын вольфраммолибденэй комбинадай барилгада, ашаглалгада оронoймнай ниислэл хото Москва, Ленинград, Свердловск, Ростов-на-Дону, Харьков болон бусад хотонуудһаа, Ураалһаа, Казахстанһаа шадабаритай хүдэлмэришэд, техникүүд, инженернүүд эльгээгдээ бэлэй. Тэдэнэр барилгашадай коллективүүдэй голынь оложо, хүдөө нютагуудһаа ерэһэн үсэгэлдэрэй малшад, таряашад, ангуушад ябаһан бидэниие, буряад хүбүүдые, хүдэлмэришэдэй мэргэжэлдэ, революционно дайшалхы үзэл суртаалда һургаа.

Тэрэ үедэ манай заводой барилгада ерээд, удаань тэндэ хүдэлхөөр үлэһэн Яков Филаткин, Сергей Чертенко, Евгений Курочкин гэхэ мэтэ хүдэлмэришэдэй — агууехэ ород арадай эрхим түлөөлэгшэдэй туһаламжаар лэ бидэ. буряад хүбүүд, талын малшанай хубн заяае алдар солото хүдэлмэришэн ангиин мэргэжэлээр һэлгээ бшуубди. Тиигэжэ буряад хүдэлмэришэн анги бүридэн жагсаа.

Гадна манай заводые Буряад оронoй промышленна предприятинуудта хүдэлмэришэнэй надрнуудые һурган бэлдэдэг гуламта гэжэ хүндэтэйгөөр нэрлэдэг. Манай коллективтэ хүдэлмэришэнэй хүмүүжэл гараһан хүнүүд республикын партийна, совет эмхи зургаануудта, завод, фабрикануудта ажаллажа байнхай.

Республикын промышленностиин мүнөө үеын үйлэдбэри түрүүшын табан жэлнүүдэй хэмжээе оло дахин үлүүлэнхэй. Үнгэрэгшэ жэлдэ, жэшээнь, Буряадай АССР-эй промышленность 1 миллиард 683 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилжэ, худалдаанда гаргаһан байна. Энэмнай дайнай урдахи бүхы жэлнүүдтэ бүхы дээрэнь үйлэдбэрилэгдэһэнһөөшье үшөө ехэ. Промышленна предприятинуудта жараад үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд. эбтэй нэгэ бүлэ болон ажаллана.

Үйлэдбэриин бүридэлшье хубилжа, научно-техническэ дэбжэлтэ тодорхойлдог һалбаринуудай продукци гол һуури эзэлдэг болонхон. Мүнөө республикада хоёр зуугаад нэгэдэл, комбинат болон предприятинууд тоологдоно. Хуушан предприятинуудай оньһон түхеэрэлгэнүүд бухыдөө шахуу шэнэлэгдэжэ, зариманиинь үндэһөөрөө хубилгагдаа. Жэшээнь, мүнөөнэй «Электромашина». «Теплоприбор» заводуудые урданай «Механлит», «Металлширпотреб» гэһэнүүдтэй сасуулхаар бэшэ ха юм. Тэрэ тоодо манайшье завод һэльбэгдэн шэнэлэгдэнэ. Ойрын жэлнүүдтэ заводнай хоёр дахин үргэдхэгдэжэ, үйлэдбэримнай 2,4 дахин дээшэлхэ байна.

Мүнөө үедэ республикын предприятинууд вольфрамай концентрат, химическэ сэбэр ба цементтэй известняк, перлит, доломит, шулуун нүүрһэ малтан абана, электромашинануудые, автомобильна крануудые. тракторай тэргэнүүдые, пилораманууды, гол мүрэнэй суднануудые, технологическа хэрэгсэлнүүдые. хубсаһа угаадаг машинануудые. шаажан гүйлгэһэн амһартануудые, шэл, цемент, шифер, целлюлозо, картон, ноохон бүд, нэхэмэл хубсаһа, мяханай ба загаһанай консервэ, кондитерска зүйлнүүд болон бусад продукци үйлэдбэрилэн гаргана.

Буряад орондо бүридэлөөрөө олон һалбаритай, экономическа талаараа ниилээд томо, индустриальна шухала дүнгүүдээрээ мүнөө сагай шэнжэтэй, нөөсэ хүсөөрөө урагшатай ба бүхы дээрээ ашаг үрэтэй ажахын нэгэдэмэл комплекс байгуулагдажа, оронoй арадай ажахын бүхэли комплексын таһаршагүй хубинь болонхой.

А. ОШИРОВ.
локомотив-вагон заһабарилгын заводой ветеран, Социалис Ажалай Герой.

«Бурятфермаш» заводой цех, участок ба бригадануудта һүүлэй үдэрнүүдтэ Буряадай республикын 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд согсолон гаргагдаба. Үйлэдбэриин һайн үрэ дүнгүүд хүн бүхэниие баясуулна. Шэнэ цех, участогууд ашаглалгада үгтөө, бүтээсэ ехэтэй шэнэ түхеэрэлгэнүүд тодхогдоһон байна. Эдэ бүгэдын ашаар эндэ хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй ажал улам хүнгэдхэгдэхэ, бүтээсэнь дээшэлхэ юм.

Социалис мүрысөөндэ хабаадажа, шэн зоригто ажалай түрүүшүүлэй тоо[...] хабсаргалгын ц[...] Красногоров, А.[...] гэгшэд түрүүлэн[...] дэрэй хүндэлэлд[...] һоонь урид дүү[...]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ[...] Л. П. Красногор[...] Баев, В. Г. Васи[...]

АВТОНОМИТО ЭМХИ ЗУРГААНУУДТАЙ ҮШӨӨ БОЛООДҮИ ЗҮҮН ЗҮГЭЙ НАЦИОНАЛЬНОСТЬНУУДТА, НЭН ТҮРҮҮН, ХАЛЬМАГУУДТА, БУРЯАД-МОНГОЛНУУДТА АВТОНОМИ БАЙГУУЛХА ЯБАДАЛЫЕ ШУХАЛА ГЭЖЭ МЭДЭРХЭ...

(В. И. Ленинэй бэшэһэн РКП(б)-гэй ЦК-гай Политбюрогой тогтоолһоо).

СҮЛДЭ[...]

ССР-эй ба РСФСР-эй Констит[...] Буряадай АССР-эй нэрые о[...] ехэ Октябриин аша туһаар, сэсэн[...] гаалаар манай Буряад орон автон[...] эрхэтэй боложо түбхинөө. Влад[...] оной октябрь һарада өөрынгөө[...] буряадуудта автономито респуб[...] дурадхаһан байна. Агуу багшы[...] Алас Дурна зүгтэ граждан дайна[...] лэгдээ. 1923 оной май һарада г[...] Автономито Совет Социалис Ре[...] һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо 60 жэ[...] Буряад орон 60 наһанайнгаа үн[...] баярай оршон байдалда угтан е[...]

Энэ ехэ ойн баярта зүрхэ сэды[...] гаа бариха дүрэн хүрэнэ. Нюдэ[...] ряаднай харагдаад орхино, даб[...] үзэгдэнэ.

Мүнгэн дуулгата Сая[...]
Мүшэд тээшэ зурыл[...]
Байгал далайн эрье ш[...]
Байдал һуудалаа шэн[...]
Аха дүү республиката[...]
Ажаһа жарганаш, Бур[...]
Нарһата,шэнэһэтэ ойн[...]
Наагуурнь захагүй та[...]
Эртын шүүдэрэй тол[...]
Энэрхы зөөлэноор [...]
Ордон, за[...]ууд нэл[...]
Омогоор [...]доно, н[...]
Хаанта зас[...]й хашал[...]
Ханхинуур [...]нжын з[...]
Зүбэй, Үн[...]й һуури[...]
Зүблэлтэ н[...]гэм түб[...]
Ородууд, б[...]ряадууд, [...]
Олон тоото түрэл я[...]
Багша Ленинэй захяа[...]
Барилга дээрээ эбтэй[...]
Коммунис шударгы [...]
Холбон, бү[...]дыемнай[...]
Мантан асари иимэ [...]
Магтан дуулаял, эрш[...]
Мүнгэн дуулгата Сая[...]
Мүшэд тээшэ зурыл[...]
Байгал далайнгаа эрье[...]
Байдал һуудалаа шэн[...]
Аха дүү республиката[...]
Ажана жарганаш Буря[...]

ЖАРГАЛ тухайда, хашалан зо[...] хайда урда балар сагһаа хо[...] шэбшээ, сэдьхээ тээшэб, хэды оло[...] дуулаа гээшэб! Тэрэ хүсэлынь, т[...] Агуууехэ Октябриин дэлхэйдэ мүн[...] лэн ерээ.

Үнгэрһэн 60 жэлдэ гаталжа ер[...]

ШЭНЭ АЭРОВОКЗАЛ УРИНА

Буряад оронoймнай ниислэл хотодо шэнэ аэровокзал ашаглалгада оруулагдаба. Сахилма сагаан мрамораар, олон тоото сонхонуудайнгаа үргэн шэлнүүдээр үдын наранда ялалзаһан хоёр дабхар ута гэгшын тэрэ байшангай гадар тала гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй. Урда талаһаань харахада, орой дээрэнь «Аэропорт», хойноһоонь «Улаан-Үдэ» гээд мантан томо уб улаан үзэгүүдээр гаршаг бэшээтэй.

— Сибириин болон Алас Дурна зүгтэ иимэ аэровокзал мүнөө дээрээ үгы. Республикымнай ниислэл хотын аэровокзал уран гоё, үндэһэн өөрсэ шэмэглэлээрээ, мүн, шухалань, алибаа техническэ хангалгаараа онсо шалгарна, — гэжэ аэровокзалай начальник Валерий Алексеевич Бардунаев намда хөөрэнэ.—Аян замда ябаһан хүн зониие гүйсэд хангаха арга боломжо эндэмнай бии. Хүлеэлгын үргэн ехэ зал, ресторан, буфет, парикмахерска, эхэ болон хүүгэдэй, депутадуудай, мүн хари гүрэнүүдһээ ерэһэн туристнуудай амарха тусхай таһалганууд, тиихэдэ почто, телеграф болон албанай бэшэшье таһалганууд хүн зониие һанаһандань хүрэмөөр хангажа шадаха байна. Энэ хадаа нэн түрүүн ахамад архитектор Эдымов Доржи Жамбаловичай зохёохы ажалай амжалта мүн.

— Нэгэ үдэрэй туршада хэды хүн самолёдто һуужа шадаха гээшэб?

— Үдэрөөр тоолохо болоо һаа, тон олон болохо ааб даа. Харин нэгэ часай туршада 600 хүниие Эхэ оронoйнгоо алишье зүг руу агаарай лайнернууд эндэһээ абаашаха аргатай гэжэ сэхэ хэлэхэ байнаб, —гэээд тэрэ харюусана.

— Сибириин болон Алас Дурна хизаарай томо томо аэровокзалнуудта орходоо Улаан-Үдын аэровокзал мүнөө үе сагай Аэрофлодой эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусамаар болонхой. Эрдэм наукын һүүлэй туйлалтануудаар бүтээгдэһэн хэлхеэ холбооной, мэдээсэл-соносхолой, харуулан ойлгуулхы болон бусадшье хэрэгсэлнүүд, приборнууд тодхогдонхой. Тиихэдэ гадаршье, доторшье талань тааруу зохидоор, уран гоёор шэмэглэгдэнхэй. Илангаяа тусхай таһалгануудай шэмэглэл һайхан.

—Улаан-Үдын аэровокзалай байшангай проектые сантиметршье хазагайруулангүй, эрхим шанартайгаар бодхохын түлөө барилгашаднай шадалаараал оролдоо даа,—гэээд, «Улан-Удэтрансстрой» трестын 397-дохи барилга-хабсаралгын поездын начальник Виктор Алексеевич Ярошкевич хөөрэлдөөндэ оролсоно. — Республикынгаа 60 жэлэй алдарта ойдо тус объектые ашаглалгада тушааха зорилготойгоор хүдэлһэн коллективүүдэй дунда нүхэр ёһоной эршэтэ мүрысөөн орьёлон бадараа бэлэй. Юрэдөө, хэнииньшье хэн гэшэгүй бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлөө гээшэ. Гэбэшье эрхимүүдэй эрхим бригадануудай габшагай ажалые онсо тэмдэглэмээр. С. Францкевичэй хүтэлбэрилдэг гагнууршад болон хабсаргагшадай, Н. Ковалыгай ударидадаг модошо дархашуулай, Л. Москалёвагай, Е. Шаргаевай штукатурщигуудай бригаданууд үндэр бүтээсэтэ ажалаараа бусадһаа шалгараа.

— Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойе угтажа байһан энэ харюусалгатай үедэ муугаар хүдэлхэ болоо һаа, барилгашан нэрэмни хубхай нэрэ болоод дүүрэхэ һэн,—гэээд штукатурщигуудай бригадир Евгений Шаргаев хэлэнэ. — Аэровокзалай шэнэ байшангай барилгын хүшэр хүндэ, орёо нарин һэн тула дабхар харюусалга мэдэрэн хүдэлөө һэмди.

Иигэжэ олоной оролдолгоор бүтээгдэһэн шэнэ аэровокзал июниин 30-да Гүрэнэй комисси шалгажа, ашаглалгада оруулха тушаа документдэ гараа табиба.

Ц. ЦЫРЕНДАШИЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ аэровокзал.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

МҮНӨӨ ҮЕЫН КОРЧАГИНЕЦУУД

Табан жэлэй саанахана ВЛКСМ-эй XVIII съездын нэрэмжэтэ отряд Хойто-Байгалай районой Кичерэ нютагта буугаа бэлэй. Тойроод зуун жэлнүүдэй нарһан, шэнэһэн модод шууян хүүежэ байгаа һэн. Съездын ордонһоо, сэхэ БАМ-ай барилгада ерэһэн залуу хүбүүд, басагад байрын, соёлой, һургуулиин,спортын, сад-яслиин байшангуудые барижа, зэрлиг тайгын дундуур самсаал сабшажа эхилээ бэлэй. Отрядаймнай коллектив ород, украин, белорус, татар, буряад, кабардин, балкар, молдаван, литовец болон бусад олон үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдһөө бүридэһэншье һаа, түрүүшын үдэрһөө ехэл эбтэйгээр хүдэлдэг, даабаряа дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ эрмэлзэдэг байгаа.

Залуу барилгашад богонихон болзоройтуршада Буряадай участок дээрэ 2 мянган хүн зоной һууха эгээл гоё, болбосон түхэлтэй посёлок бодхоо. 200 километр зайда самсаал сабшажа, 120 километр түмэр харгы табиһан байна. Отрядай коллектив доторһоо бүхы орон соогоо мэдээжэ болоһон залуу мэргэжэлтэд урган гараа, ВЛКСМ-эй XVIII съездын нэрэмжэтэ отрядай командир. Ленинскэ комсомолой шангай лауреат, КПСС-эй XXVI съездын делегат, Ленинэй, Ажалай Улаан Тугай орденудай кавалер В. И. Аксёновой нэрэ соло холо, ойгуур суурхаһан гээшэ.

Энэ суута хүдэлмэришэнэй хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив мүнөөшье үндэр бүтээсэтэ ажалаараа олоной дундаһаа шалгаржа ябаһаар. Табан жэлэй туршада В. И. Аксёновой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив байрын 25 гэр, соёлой байшан Кичерэ посёлогто бодхоһон, 52 километр самсаал сабшаһан алдартай. Мүнөө В. И. Аксёновой бригадын гэшүүд түмэр замай Кичерэ станциин барилгада хабаадалсажа эхилбэ. Һара, квартал бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, олоной һайшаал магтаалда хүртэнэ. Һаяшаг Японой бүлэг журналистнар В. И. Аксеновой бригадада айлшаар ерэжэ, ажал хэрэгыень хаража, хөөрэлдөө һэн. Тиихэдээ япон журналистнуудай делегацине толгойлогшо журналист Сусуму Такигути залуу барилгашадай ажал хэрэгые, байдал һуудалые хаража, үзөөд:

— Ямаршье бэрхэшээлнүүдһээ айхагүй зориг түгэлдэр, 80-яад онуудай ёһотойл корчагинецууд байна даа, — гэжэ хэлээ һэн. ВЛКСМ-эй XVIII съездын нэрэмжэтэ отрядай гэшүүд нээрээшье богонихон болзоройтуршада тон ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэжэ, БАМ-ай барилгые саг болзортонь дүүргэхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулалсаа, оруулалсанашье.

Манай отрядай гэшүүн, Ленинскэ комсомолой шангай лауреат А. В. Бондаринин бригадын коллектив эрхим түрүү ажалаараа мүн лэ холуур мэдээжэ болоһон байха. Ой тайгын дундуур, хада уулануудай хормойгоор, уһа голнууд дээгүүр түмэр харгын рельс табижа, зүүн зүг тээшэ дабшана. Байгша оной март һарада Хойто-Муяын хадануудые дабажа гараа бэлэй. Мүнөө Северомуйскһаа саашаа Таксимо тээшэ түмэр харгы табина. Зарим үдэрнүүдтэ 1500-2000 метр зайда рельс табижа, даабаряа холо үлүүлдэг. Энэ коллектив Байгалай хадануудай хормойһоо түмэр харгы табижа эхилээ һэн. Мүнөө Хойто-Муяын хадануудһаа зүүлжээ түмэр харгы табигдажа байнхай. А. В. Бондаринин бригадын гэшүүд баян дүршэлтэй болоо. Гэр бүлэһөө, хүн зоной һуудаг һуурин посёлогуудһаа холо хүдэлөөшье һаа, эдэнэр хододоо согтой хүхюун, энеэдэ зугаатай ябадаг, мүнөө үеын ёһотой комсомол-залуушуул мүн. Александр Бондарь Братскын түмэр замай институдта заочноор һуража, һаяшаг инженер-барилгашанай диплом абаба. Иигэжэ БАМ дээрэ ерээдүйн ёһотой мэргэжэлтэд урган гарана бшуу. Эдэнэрэй хойто нютагуудай баялигуудые ашаглаха хэрэгтэ хубитаяа оруулхань лабтай.

Би БАМ-ай барилгада 1974 онһоо хойшо хабаадалсанаб. Энэ хугасаа соо ниилээд ехэ ажал хэгдээ гээшэ. Северобайкальск городой һуури табилсааб. Сэнхир экранай программа дамжуулха «Орбита» станци Хойто-Байгалда барилсааб. Хаанашье хүдэлхэдөө, бүхы хүсэ шадалаа ажал хэрэгтээ зорюулха гэжэ эрмэлзэдэгби. Бүри 1976 ондо Ленинскэ комсомолой шангай лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртөө һэм. Буряадай участогай барилгашад намайе ВЛКСМ-эй XVIII съездэдэ делегадаар эльгээгээ бэлэй. Тэндэһээ би ВЛКСМ-эй XVIII съездын нэрэмжэтэ отрядые асаржа, Хойто-Байгалай Кичерэ нютагта буулсаа һэм. Мүнөө эндэмнай гоё һайхан посёлок ербын бодонхой. Посёлогоймнай хажуугаар ашаатай поезднууд нээрэн-түерэн, хонгёо шангаар хуугайлалдан, зүүн зүг тээшэ гүйлгэлдэнэ. Энэ поселок, энэ түмэр харгы манай комсомол-залуушуулай гараар бодхоогдоо гэжэ һанахада, урмашахаар лэ байдаг. Бидэ саашадаа үшөөл эрхимээр хүдэлжэ, БАМ-ай барилгые болзорһоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулхабди.

А. РЯБКОВ,
ВЛКСМ-эй XVIII съездын нэрэмжэтэ отрядай комиссар, Ленинскэ комсомолой шангай лауреат.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Рябков.

М. МИНЕЕВЭЙ фото.

ЗОРИҺОНДОО

Манай парти болон правительство хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгада саг үргэлжын анхарал хандуулдаг байна. Тус һалбариин материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижээ. Мүнөө республикымнай городууд болон хүдөө нютагуудта ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын томо байшангууд бодхоогдожо, хүн зоной эрилтэнүүдые гүйсэд һайнаар хангадаг болоһониинь гайхалтай бэшэ. Юундэб гэхэдэ, мүнөө айл бүхэндэ телевизор, холодильник гэхэ мэтэ бусадшье орёо түхеэрэлгэнүүдые ажаһуудалдаа хэрэглэдэг болоо ха юм.

Манай «Сибирячка» ательегэй коллектив хүн зониие һайнаар хангахын түлөө оролдоно. СССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй наймадахи сессиин баталан абаһан ажалша коллективүүд тухай Хуули үйлэдбэриин ба бусад асуудалнуудые шиидхэхэ талаар коллективүүдэй үүргые улам дээшэлүүлһэн байна. Ушар тиимэһээ манайшье коллектив социалис мүрысөө эмхидхэхэ, ажалай түрүүшүүлые урмашуулха, һайнаар ажаллаха эрхэ байдал хүдэлмэришэдтөө олгохо талаар оролдолгоёо улам эдэбхижүүлжэ байнхай. Жэшээлхэдэ, социалис мүрысөөе улам эршэтэй болгохо

ОРОНДОО АЛБА ХЭНЭ

…һуралсалай ном һудар …болгохо асуудалнуудта …аралаа илангаяа хандуулха …лтэ табигдаа бэлэй.

…еспубликын хүтэлбэрилхы …ануудай үүсхэлээр 1926 …эй сентябрь һарада соёлой… …иональна асуудалаар үн… …гэгдэһэн зүблөөнэй һүү… …р. Бурүчкомой ажал ябуул… …яһала эдэбхижэһэн, шана… …ншье дээшэлжэ эхилһэн …йна. Эрдэмэй комитет на… …а библиотекын гол фонд… …удые, тар бэшэгэй таһаг …ягуулха талаар эмхидхэлэй …хүдэлмэри ябуулаа.

…1929 оной май һарада …АССР-эй ЦИК-эй Президи… Эрдэмэй комитедые Гүрэ… …ай соёлой институт болгон …үүлбилгаха тухай тогтоол аба… …галгн байгаа.

…Партиин XVI съездын шиид… …түрбэринүүдые бэелүүлэн, …хүндП(б)-гэй обком республи… …уридн үйлэдбэрилгын хүсэнүү… …ле шэнжэлхэ талаар шу… …ла-шухала хэмжээнүүдые …аа. 1930—1933 онуудай тур… …ада ветеринарна, агропеда… …гическа ба багшанарай институдууд, эрдэм шэнжэлгын хэдэн эмхи зургаанууд, туршалгын станцинууд байгуулагдаа һэн.

1936 оной март һарада Гүрэнэй соёлой институт Буряад-Монголой гүрэнэй хэлэ, литература ба түүхын институт (ГИЯЛИ) болгогдон хубилгагдаһан байна. Гэхэ зуура хизаарай байгаалиин баялигые бэдэрхэ, тодорхойлхо талаар хүдэлмэри бүри үргэдэһэн, ашаг үрэншье дээшэлһэн зэргэтэй.

Республикын хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөлгын асуудалаар туршалгын станцинуудай, зооветеринарна институдай коллективүүдэй бэелүүлһэн эдэбхитэй ажал ябуулгые эндэ онсо тэмдэглэмээр.

Гэхэ зуура Буряадай экономикые хүгжөөлгэдэ гүнзэгыгөөр нүлөөлмөөр научна шухала шэнжэлгэнүүд имагтал эрдэмэй түбэй эмхи зургаануудай хүсөөр хэгдэдэг байгаа. Ушар тиимэһээ республика доторoo өөрын научна томо түбтэй болохо шухала байһаниинь элирээ. КПСС-эй обкомой гуйлтын ёһоор, СССР-эй Наукануудай академиин Президиум 1958 оной июнь һарада Буряадай эрдэм-шэнжэлгын комплексно институт (БКНИИ) байгуулха тухай тогтоол абаа һэн.

БКНИИ-гэй үндэһэ һуури дээрэ 1966 оной август һарада СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиал эмхидхэгдэбэ. Тэрэнэй бүридэлдэ Ниитын ба Естественнэ эрдэмэй институдууд, геологиин таһаг оруулагдаа бэлэй. Харин 1973 ондо тэрэ таһаг Геологиин институт болгогдоо һэн.

1969 оной март һарада Улаан-Үдэдэ Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ асуудалнуудаар региональна ехэ зүблөөн боложо. Пленарна заседани дээрэ, зүблөөнэй арбан секцинүүдтэ промышленностиин, хүдөө ажахын, транспорт болон хэлхээ холбооной, капитальна барилгын бүхы һалбаринуудые хүгжөөлгын холын хараата үндэһэн шухала асуудалнууд зүбшэгдөө бэлэй. Филиалай эмхидхэлэй бүридхэлые нарижуулан һайжаруулха, дээдэ мэргэжэлтэй кадрнуудаар бэхижүүлхэ талаар айхабтар ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байна. СССР-эй Наукануудай академи, тэрэнэй Сибириин отделени эрдэмэй энэ залуу түбтэ угаа ехэ анхарал хандуулдаг байна. Экономическа шэнжэлгын таһаг, биологическа эрдэмэй шэнэ һалбаринууд, химиин ба минеральна түүхэй зүйлнүүдэй технологиин лабаратори гэхэшэлэн эмхидхэгдэбэ.

Юһэдэхи болон арбадахи табан жэлнүүдэй үедэ арадай ажахын шухала удха шанартай хэдэн олон темэнүүдые шэнжэлэлгэ дүүргэгдэв. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Наука ба техникын талаар гүрэнэй комитедэй даабаряар юһэдэхи табан жэлдэ 21 темэ шиидхэгдэһэн зэргэтэй. Арбадахи табан жэлэй туршада филиалай научна арга боломжо улам ургаа, шэнжэлгын хүдэлмэриин шанар болон ашаг үрэ нилээд дээшэлээ. Филиалай радиофизигүүдэй амжалта ехэ. Тэдэнэр илангаяа хада уулатай үндэр газарнуудта радио-долгиной дамжалгада хабаатай асуудалые шиидхэжэ шадаа бшуу.

Буряадай эрдэмтэдэй саашадаа шиидхэхэ, бэелүүлхэ, шэнжэлхы асуудалнууд олон. Сибирь болон Алас Дурнын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ ехэ зорилгын табигдаад байхада, эрдэм наукын удха шанар улам дээшэлнэ, тэрээндэ ехэ эрилтэ табигдана.

Энэ ушарта «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань комплексноор хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1981 оной январь һарада абаһан тогтоол эгээл шухала программна документ болоно бшуу. Республикын экономическа болон социальна хүгжэлтын ябасые эрид хурдахаха туйлай шухала хэмжээнүүд тэрээн соо хараалагданхай. Тодорхойлогдоһон тэдэ түсэбүүдые бэелүүлгэдэ Буряадай эрдэмтэдэй оруулха хубита ехэшье, харюусалгатайшье. Тиимэһээ бидэ эрдэмтэд хүндэтэй даабариие нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тула бүхы арга шадалаа зорюулха уялгатайбди.

Үнгэрһэн 60 жэлэй туршада анханда дарлагданги, гээгдэнги байһан заха хизаар газарта эрдэм наукын али зэргээр хүгжэһые түүбэрилэн эндэ дурдагдаба. Энэ багахан статья соо бүгэдэн тушаа тоггохо яашье аргагүй. КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдһээ, тэрэ Пленум дээрэ партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэ соо тодорхойлогдоһон заабаринуудһаа зохихо тобшолол хэжэ, зохёохы ажал ябуулгаяа улам хурсадхаха, арад зоной аша туһын түлөө алба хэхэ байһамнай элитэ.

Ч. ЦЫДЫПОВ,
Естественнэ эрдэмэй институдай директорэй орлогшо, физико-математическа эрдэмэй доктор, профессор.

НАЦИОНАЛЬНА АСУУДАЛЫЕ СОЦИАЛИСЁҺООР ШИИДХЭХЭ ЗАЛАН ШЭГЛҮҮЛХЫ, ХҮТЭЛБЭРИЛХЫ ХҮСЭН, ЭНЭ АСУУДАЛЫЕ ЛАБ ЗҮБӨӨР ШИИДХЭХЭ ХҮСЭН ХАДАА КОММУНИС ПАРТИ, ТЭРЭНЭЙ ЭРДЭМ УХААГААР ҮНДЭҺЭЛЭГДЭҺЭН ПОЛИТИКАНЬ БОЛОНО ГЭЖЭ ҮНЭНШЭМЭ ТОДООР ХАРУУЛАГДАА.

Ю. В. АНДРОПОВ.

…п, СССР-эй Верховно Соведэй депутат

…ҮЛ…ДАЙ ЖАРГАЛ

…й ба РСФСР-эй Ко… …дай АССР-эй нэр… …риин аша туһаар, …анай Буряад орон …оложо түбхинөө. …брь һарада өөры… …та автономито ре… …н байна. Агуу б… …а зүгтэ граждан д… …23 оной май һара… …о Совет Социали… …гэһэнһээ хойшо б… …он 60 наһэнайнга… …шон байдалда у… …ойн баярта зүрх… …дуран хүрэнэ. …арагдаад эрхино…

Мүнгэн дулгата…
Мүшэд тэшэ з…
Байгал далайн э…
Байдал һудалаа…
Аха дүү республ…
Ажаһа жарганаш…
Нарһата, шэнэһэт…
Наагуурнь захаг…
Эртын шүүдэрэй…
Энэрхы зөөлэнэ…
Орден, за… …уу…
Омогоор … …дон…
Хаанта заса… …й…
Ханхинуур … …нэк…
Зүбэй, Үн… …й…
Зүблэлтэ н… …гэм…
Ородууд, б… …ряад…
Олон тоото түрэ…
Агша Лени… …эй…
Барилга дээрээ…
Коммунис—шудар…
Олбон, бү… …эдые…
Мантан асари и…
Маггап дуулаял,
Мүнгэн дуулгата…
Мүшэд тэшэ з…
Байгал далайнгаа…
Байдал һуудалаа…
Аха дүү респуб…
Ажана жарганаш…

…тухайда, хашал… …да балар саһа… …кээ гэшэб, хэды… …б! Тэрэ хүсэлы… …бриин дэлхэйдэ… …жэлдэ гатал…

…хэн, нугалан дабажа ерээ Октябриин урда тээ хуу…ай ээрхэлгэ доро арад зобоо, ядараа. «Уулын …эртэй», доромжолууһан, …эй барлагууд «хабһаар но…кэ», арай голтой амидыр… …лээ һомолһон, Коммунис …үлөөгөө эдлэһэн арад зо… …уһа голой урасхал мэтээр …гдээ, хүн зон гэгээрээ. Ху… …хоз, совхозууд баяжан түб… …ан бодоо.

…ветскэ Союзай экономикын …рынгоо найдамтай нөө… …номито 20 республиканууд… …пасть ба округуудта ажа… …гоо шадал бэлигые ам… КПСС-эй ЦК-гай Генераль… …ропов хэлэһэн байна.

…, һайе хэһэн хүниие «гары… …хүргөө» гэжэ буряадууд …ээр хамта урагшаа дабша… …ябаһан зон» гэдэг. Ородой …индустриин булад хүлэгые …нөө манай буряад арад …е аха дүү арадуудтайгаа …ана.

…ган» гэгдэһэн ПВЗ-гэй ба… …дүү арадуудай түлөөлэгшэд …ууд, буряадууд, казахууд, …малгайгаа абангүй» ажал…

…түүехэ дайнай хүшэр гэгшын …солотоигоор дабажа гараа. …өтолһон фашис булимтараг… …намна намнаһаар, ээрхэг …уулжа һүнөөһэн баатар со… …алтаар бэшээтэй. «Дайгаа …һан сэрэгшэднай Улаан тал… …алан гарахадаа, хэды һай…

…» гэһэн поэмэ дээрэ би хоёр… Минии һаял нэгэдэхи класс …н. Табадахи класс дүүргэжэ …ай һүүлэй эхин жэлнүүдые «Илалтын үдэр—энэмнай нюмэлмэрүүлһэн баяр лэ, энэ… …ан үнэ ялалзуулһан һайндэр Хэды олон хүн дайнһаа бу… …ай арад дайнай һүүлэй эхин …урса анзаһан болгожо, шэ… …ьяа харуулаа бэлэй. Тэрээн тухайдань шэнэ поэмэ соогоо тодорхойгоор хэлэхые оролдоном.

1974 онһоо хойшо БАМ гэһэн үгэ бидэ бүгэдэндэ ажалай гүндүү хонхо мэтээр зэдэлдэг болонхой. Энэ агуехэ барилга дээрэ ажаллагшадтай манай республикын уран зохёолшод нягта холбоотой. Олон шүлэгүүд, очеркнууд, повестьнууд бэшэгдэнхэй. «Абай Гэсэр» гэжэ арадай суута зохёол соо иимэ ушар тухай хэлэгдэдэг. Абай Гэсэр нэгэтэ үнгэтэй шухаг зэндэмэни баялигуудые уула хадануудай хабшалда, хүнэй төөримэ буртаг шэрэнги соо хадагалаа һэн ха. «Хожом сагта, эрхэ сүлөөгөө олоһон арад түмэндэмни туһатай зөөри болуужаг» гэһэн байгаа. Мүнөөдэр Байгалай хойто эрьеэр ажаллажа байһан баатар барилгашаднай тэрэ шухала баялигуудыень обоорогожо эхилээ бэшэ аал?

Аха дүү баатар арадууднай бултадаа
Ажалай дүлэн соо батажан ургана.
Гэрэлтэ һайхан нюуса баялигуудтаа
Гэсэрэй зүргөөр харгы гаргана!

ҺАЯХАН, июнь һарын тэнгээр Москвада СССР-эй Верховно Соведэй наймадахи сесси ажаллаа. Тэрэнэй урда тээ КПСС-эй ЦК-гай Пленум үнгэрөө. Пленум дээрэ үзэл сурталай асуудалнуудаар шухала шиидхэбэринүүд абтанхай, тэдэниие мүнөө бүхы араднай дүүргэхэ хүсэлтэйгөөр зүбшэн хэлсэжэ, сээжэдээ хадуун абажа байна. Үнгэрэгшэ энэ сесси дээрээ бидэ, депутадууд, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшээр нүхэр Юрий Владимирович Андроповые нэгэн дуугаар һунгаабди. Ажалша коллективүүд тухай Хуулиие батална байнабди.

Түрэл партиингаа ударидалга доро манай совет арад эбтэй шударгыгаар ажаллажа, Эхэ ороноо улам хүсэтэй, улам һайхан болгон, урагшаа шармайна. Харин хара муухай империалис хүсэнүүд дайнай түймэр шатааха һанаатайгаар, сүүбэн шонын һоёо харуулан, үдэр һүнигүй улидаг болонхой. Манай совет гүрэн хёрхо нюдөөр дайсадай алхам бүхэниие гэтэн, һэргэгээр, дорюунаар эб найрамдалай түлөө тэмсэнэ.

Һалхи, уһанайшье үһэрилтэй
Һанаандаа жэшэхын аргагүй
Үхэлтэ дайгаар мүнөөдэр
Үйлэ муутайшуул зананхайл.
Хүрьһэтэ алтан дэлхэйдэ
Хүндэтэ нэрые зүүһэн — Хүн
Шолмын хорото хүсые
Шолбо сохин дараха байха!

«Сагаанай хэбэрэг—саһан, сагай муу — дайн» гэһэн үгэ бии. Атомай һархяаг мэтэ үүлые алтан дэлхэй нюдэндөө хэзээдэшье бү үзэг лэ, зүлгэ ногоон хүрьһэн дээрэ зүг бүхэндэ ажабайдал хэтэ мүнхэдөө сэсэглэжэ байг лэ гэһэн зорилготойгоор манай совет арад хамсыгаа шуун ажаллана. Автономито социалис Буряад оромнай Эсэгэ оронойнгоо энэ илалтата дабшалгада омогоор толгойгоо үргэнхэй алхалалсана. Үхэр малаа үдхэнэ, алтан залаата тарягаа ургуулан, эрдэмэй үндэр дабаан өөдэ зүдхэнэ. Жаргал тухайдаа жабхалан түгэс дуугаа уран хонгёо хоолойгоор дуулана. Жаран жэлэйнгээ ойе иигэжэ һайндэрлэнэ.

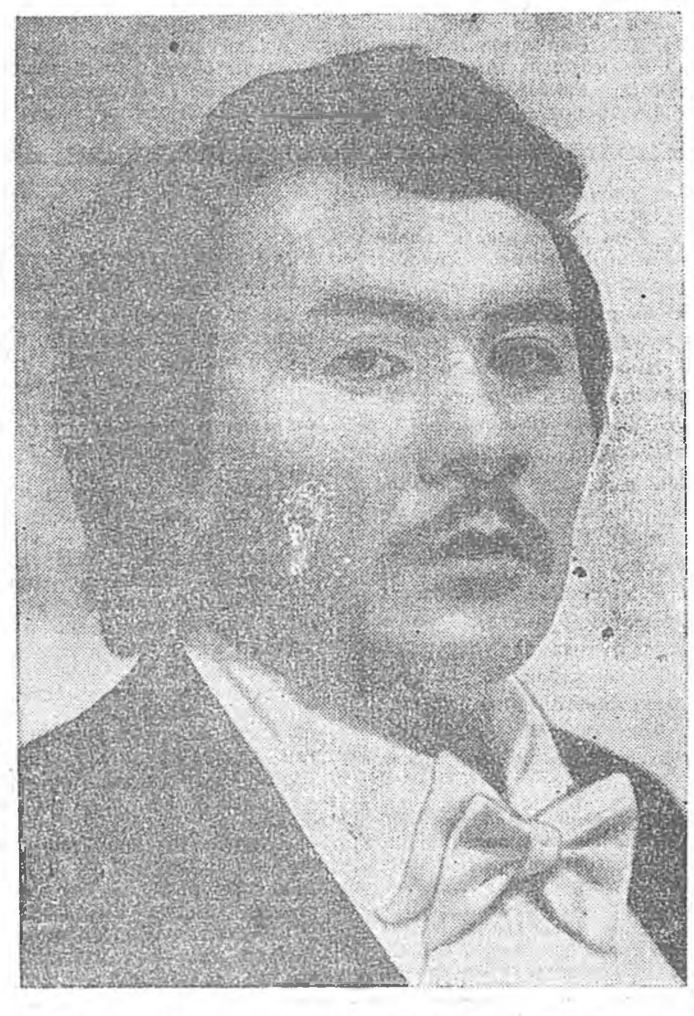

Москвагай консерваториие амжалтатайгаар дүүргэһэн Вячеслав Бальжиннимаев уран бэлигээрээ холуур суурхадаг болонхой. М. Глинкын нэрэмжэтэ дуушадай бүхэсоюзна конкурсын лауреат В. Бальжиннимаев совет эрхим дуушадтай хамта Миланай (Итали) «Ла Скала» театрта хоёр жэлэй туршада стажировко гараа һэн. Түрүүшынгээ жэл тэрэ түрэл театртаа ажаллажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. Глинкын нэрэмжэтэ дуушадай бүхэсоюзна конкурсын лауреат В. Бальжиннимаев.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ЭХЭ ОРОНОЙМНАЙ АША ҺАЙХАН

РЕСПУБЛИКЫНГАА мүндэлхые хоёр нюдөөрөө хараһан, мэдэрһэн хүнүүд бидэнэй дунда олон гээшэ ааб даа. Харин би тиихэдэ үхибүүн ябаһан байгааби. Гэбэшье автономито республикын тогтоогдоһон тухай хөөрэлдөө шагнаһан байхаб.

Мүндэлһөөр 60 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэжэ байһан Буряад оронноймнай шарай тангидашагүйгөөр хубилаанхай гээшэ ааб даа. Республикын урган хүгжэхэ бүри, экономикын батадхаха бүри үндэһэн соёлнай һалбаран ургаа.

1932 ондо искусствын техникум дүүргэһэн бүлэг залуушуул буряад театр байгуулжа байһамнай үсэглэлдэр мэтэ элихэнээр һанагдана даа. Ямаршье дорюунууд, ямаршье зоримгойнууд ябаа һаабибди гэжэ мүнөө һанагшаб.

Сальмантын бүлэгтэ һуража гараһан М. Шамбуева, Н. Таров, А. Ильин болон бусад бидэнтэй хамта ажаллажа эхилээ. Е. П. Просветовэй шабинар Н. Балдано, Ч-Н. Генинов, Ж. Пагбаин, В. Халматов, Ю. Шангина, С. Халтагарова болон бусад хэдэн залуушуул хамсыгаа шамаад, нилээдгүй эдэбхитэйгээр репетицидэ хабаадажа, залуухан Намжил Гармаевичайнгаа бэшэһэн «Таһалдал» гэжэ зүжэгые бэлдэжэ эхилээ бэлэйбди. Юунэй энэ ушарые дурдаабши гэхэдэ, Н. Г. Балданогой тэрээхэн пьесэ хадаа Х. Н. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай түүхын эхин болоһон байна бшуу.

Харин имагтал ленинскэ национальна политикын илан мандаһанай, Коммунис партиин аша оролдолгоор манай театр мүндэлөө. Тиигэжэ республикаһаа юһэн жэлээр «дүү» манай театр Совет Буряад оронтоёо хамта ургалсаа гэжэ омогорхонобди.

Хараад үзэел даа. 1940 ондо Буряадай искусствын нэгэдэхи декада амжалтатайгаар үнгэрөө. Бүлэг нүхэдтэй хамта би СССР-эй ехэ шагналди—Ажалай Улаан Тугай ордендо хүртөө һэм. Бүхэсоюзна староста гэжэ олоной дунда алдаршаһан Михаил Иванович Калининай гарһаа үндэр шагнал абажа байхадаа, түрэл театрайнгаа улам суурхахын тула, Буряадайнгаа, Эхэ оронойнгоо аша туһада үшөөл ехээр оролдожо хүдэлхэ байна даа гэжэ һанагдаа бэлэй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ олон эрэшүүл-артистнар сэрэгтэ мордоо һааб даа. «Бүхы юумэеэ—фронтдо» гэһэн уряа доро хүдэлжэ байһан түрэл арадайнгаа хүсэлые искусствын дүлэтэ үгөөр бадаруулан ажалай габьяада зоригжуулжа, бэеэр дайсадай бута сохигдохо үдэрые дүтэлүүлэлсэхэ гэжэ апан шадалаараа болодог һэмди. Ябагаар нюсэгөөр, хашан морёор, сараар хүдөө нютагуудай тосхон һууринуудта хүрэжэ ошохо саг али болон тудалдаа юм ааб даа. Тиигэжэ ябахадаа, бидэ зобонобди гэжэ огто һанадаггүй, харин арюун нангин уялгаяа дүүргэнэбди гэжэ сэдьхэдэг бэлэйбди.

Дайнай үедэ манай городто сэрэгэй госпитальнууд нээгдэжэ, хүндөөр шархатаһан сэрэгшэд фронтһоо асарагдадаг байгаа. Шархатаһан сэрэгшэдтэ айлшалжа, мүн лэ зоригынь бадаруулха гэжэ концерт наада табидаг һэмди.

Түрэл театртаа дайнай һүүлээршье шадалаараа бидэ ажаллаабди. Эхэ оромнай бидэнэй оролдолгые анхаран, олон нүхэдтэмнай үндэр нэрэ зэргэ олгуулаа даа. Тэдэнэй дунда бишье хүртэхэ юумэндэнь яһала хүртөө гээшэб. «Хүндэлэлэй тэмдэг» орден 1948 ондо намда барюулагдаа. Хүдөөгэй малша буряадай бүлэдэ түрэһэн юрын эхэнэрые парти, правительство нилээд үргөө гээшэ гэжэ һанадаг хүм. Буряадай АССР-эй арадай артист Ж. Пагбаин болон наһа бараһан бусад нүхэдэймнай оюун бэлиг Буряад орондо мартагдахагүй. Бидэнтэй хамта эхилһэн М. И. Степановагай СССР-эй арадай артистын үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэхэдэ бидэ — нүхэдынь ямар ехээр баярлаа һэнбибди!

Манай театрые академическэ үндэртэ хүргэһэн замынь яһала ута даа. 1943 ондо МНР-тэ түрүүшын гастроль, 1965 ондо хоёрдохи гастроль. 1959 ондо Буряадай литературын болон искусствын хоёрдохи декада. 1976 ондо Москвада болоһон гастроль.

50 жэлэй алтан ойнь баяртай дашарамдуулан, Эхэ оромнай академическэ театртамнай Ажалай Улаан Тугай орден барюулаа бшуу даа.

Үндэр нэрэ зэргэ, үндэр шагнал улам бүри һайнаар хүдэлхөөр артистнуудые уялгана бшуу.

Н. ГЕНДУНОВА,
РСФСР-эй арадай артистка.

…ҺОНДОО… НЭРЭМЭТЭЙ

…болон пра… …зоной ажа… …глэмжэ хан… …сэлжын анха… …байна. Тус …ернально-тех… …һуури бэхи… …республикым… …болон хүдөө …һуудалай хэ… …лгын томо …бодхоогдожо, …энүүдые гүй… …нгадаг боло… …гай бэшэ. …мүнөө айл …р. холодиль… …бусадшье …рэлгэнүүдые …раглэдэг бо…

…ичка» ате… …хүн зониие …ин түлөө …эй арбадахи …но Соведэй …ин баталан …оллективүүд …эдбэриин ба …дые шиид… …лективүүдэй …эшэлүүлһэн …эһээ ма… …в социалис …хэ, ажалай …машуулха. …эрхэ бай… …төө олгохо …ёо улам …йнхай. Жэ… …с мүры… …й болгохо…

Г. Будаев, С. Санжиев болон бусадые дурсан нэрлэхэ шухала.

«Усанайн эрьеэр жэргэгшэ уран шубуудаи гоё гээшэнь, Хёлгынгоо эрьеэр жэрыгшэ «Ошон» коммунын гоё гээшэнь, — гэжэ дуулалдан, колхозникуудай габшагай шударгыгаар ажалладаг байгаа. Бүри 1935 ондо Буряад ороной эгээн түрүүшын бэрхэшүүлэй зэргэдэ манай эндэхи малшан Ц. Чагдурова Ленинэй орденоор, Ц. Очирова, Б. Цыбикова гэгшэд — бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкын медальнуудаар шагнагдаа бэлэй.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо хамтымнай ажахы хурдан түргэнөөр хүгжэн һалоараа. Колхоздо продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн мүнөө дайнай урдахи тээхидэ орходоо 14 дахин дээшэлүүлэгдэһэн байна. Манай ажахы тариан ажалаараа гансашье Сэлэнгэдэ бэшэ, мүн республика дотороо түрүү һууринуудай нэгые эзэлдэг. Ерэ гаран трактор, олон тоото бусад техникэ хүдэлгэгдэнэ, хамтын подрядай түрүү онол аргаар манай механизаторнууд ажаллажа эхилбэ. Мал ажалаймнай цех — бапал шухала, томошье һалбари юм.

Республикынгаа 60 жэлэй ойе Ноёхоной малшад шэнэ амжалтануудаар угтажа байна. Гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэй түсэбые болзорһоонь һара шахуу урид бэелүүлээд, даабариһаа гадуур 1200 центнер сагаан эдеэ тушааба. Зунай үедэ ехэ һү һаахын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ уряатайгаар районойнгоо малшадта хандажа, үүсхэлшэдэй нэрэ зэргые үндэрөөр абажа ябана. Хонишоднай мүн һайн үрэ дүнгүүдтэй.

Минии хүдэлдэг бригада арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбыо дүрбэн жэл соо дүүргэхэ гэһэн социалис уялгаяа заатагүй бэелүүлхэ байна. Тусхайлбал, нёдондо бидэнэр зуун эхэ хонин бүриһөө 131 хурьга абаад, эхэһээнь һалгаатараа бүрин бүтэн түлжүүлжэ шадаа бэлэйбди. Хонин бүриһөө 5 килограмм шахуу нооһон хайшалагдаа. Мүнөө жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 126 хурьга түлжүүлээбди. Һүүлэй арбан жэлэй туршада жэл бүри зуутанхонишодой зэргэдэ ябанабди. Хорин жэлэй туршада Дармажан нүхэртээ хонидой отарада хүдэлхэдөө, 1-дэхи классай мэргэжэлтэй болоһон байнаб. Тарган хонин түл бэрисатай, нооһо ехэтэй байдаг ааб даа. Тиимэһээ тэдэнээ һайнаар адуулжа, эдеэлүүлжэ, залхуурангүйгөөр харууһалһанай ашаар амжалта туйланабди. Өөһэдын бэлэдхэһэн тэжээл — элбэг, арьбаншье, шанартайшье гээшэ. Манай бригадынхид жэл бүри үбһэ, набшаһата тэжээл, халаахай өөһэдөө бэлэдхэдэг юм. «Ажал хэһэн ама тоһодохо» гэдэг. Энээгээр харахада, маанадай ажалай түлөөһэн һайн. Нёдондо гансахан нэмэлтэ түлөөһэндэ 6 мянган түхэриг абаа һэмди. Үмсэдөө автомашина, мотоциклгүй хонишониие манайда олохогүйт, һайн һуунабди даа.

Д. БУДАЕВА,
Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон, Буряадай АССР-эй габьяата малшан.

…Абидын Дампилтанай жэл дээрээ шахуу гараһан гурбан хүбүүдтэй болоод байхадань, удаадахинь эхын туһамаршан болохоор басаган түрэхэгүй юм аа гү гэжэ үнэн зүрхэнһөө сэдьхэдэг хүршэнэрынь нилээд олон бэлэй. Тэрэ үедэ колхозойнгоо һаалиин фермэдэ үхэршэнөөр хүдэлмэридэг Дампил Раднаевай Ханда һамганиинь тэрэл коллективтэнь һаалишанаар ажалладаг байһан аад, нарайлха дүтэлһэндөө амаралтада гаранхай байгаа юм.

Дүрбэдэхи үриеэ хүлеэжэ байһан Дампил Ханда хоёрто хүбүүншье, басаганшье гараг хамаагүй, хүлыень дүрөөдэ, гарыень гансагада хүргэхөөр хүмүүжүүлэн үргэхэ байһандаа юм гү, юрэдөө, ухиндэ үлүүсэ энхэрэлтэй байһанаа хүнүүдтэ элеэр мэдүүлдэггүй һэн. Үдэр бүхэндэ шахуу Дампилайнгаа һүрэг үнеэдые бэлшээридэ туужа гарахадань хээлитэй Хандань хүбүүдээрээ гэртээ үлэжэ, үмсынгөө ганса үнеэ уһалха, хооллуулхаһаа эхилээд, эдихэ хоолоо бэлдэхэ, үхибүүдэйнгээ хубсаһа хунарые угаажа, хахарһан, соороһыень халаха хүдэлмэрээ хэжэ, оройдоо сүлөөгүй үдэрөө үнгэргэдэг бэлэй.

Угын үдэрэй туршада халташье амараагүй Хандада гэр тойронхи ажалынь юунһээшье хүшэр хүндэ шэнгеэр үзэгдэгшэ һэн. Энэ үедэ бүлын эгээл ехэ Нима-Цырен хүбүүниинь яһала туһада ороһоншье һаа, эдэ бүхы хүдэлмэриие даажа абаад, бүтээхээр үшөөл бэежээ, боргожоогүй байгаа бшуу.

Удаадахи үриеэ хүлеэжэ байһан эдэ үдэрнүүдэй һүүлээр үнишье болонгүй Загарай һууринай нарайлалгын гэртэ Дампилай һамган Ханда басага түрэбэ гэһэн мэдээн нютаг нугадань дары түргэнөөр дуулдашоо һэн. Гурбан баатартал адли хүбүүдэйнь һүүлээр хүүхэндэл тоологдохо басаганай гараһанда баггүй ехээр бахархан баярлаһан Дампилтан хүүгэдээ бөөмэйлэн боргожуулжа, хүнэй зэргэдэ хүргэхөөр хүмүүжүүлээ…

Тэрэ гэһээр нилээд ехэ …г үнгэрөө. Мүнөө Дампил … наевай дүрбэдэхи үринь болохо Евдокия басаганиинь хадамда гаража, хоёр үхибүүнэй эхэ болонхой.

БАГАҺАА ДУРШЭҺЭН АЖАЛ

ОЧЕРК

Бүлын бүхы найман үриин тэгэн дундахи — тээлинь болохо Евдокия Раднаева бага балшар наһанһаа эхэ, эсэгээ дахажа, һаалиин фермэдэхи ажалтай танилсажа, тэрэнээ табан хургандаал адли мэдэхэ болоһондоо юм гү, дунда һургуулияа түгэсхэһэнэй һүүлээр эндэ хүдэлмэрилжэ захалаа һэн. Дампилай Дуся басаганайнь даншье һаа шуран шуумар байһандань фермын үнинэй һаалишад балайшье гайхалсадаггүй бэлэй. Бага наһанһаа гэртэхинээрээ дахасалдан, ажаллаһандаа тиимэшье байжа болоо гэлсэхэ хүнүүд олон һэн. Энэншье буруу бэшэл ха. Колхозой ажалһаа халташье таһалдангүй хүдэлмэрилһэн Дампил Ханда хоёр, хүбүүд, басагадаа дахуулжа, хүдэлмэридэ шадабаритайгаар, хүн зоной дунда хүндэмүүшэ, хүхюун ябахаар хүмүүжүүлһэн гээшэ.

Эхынгээ хүтэлбэри доро һүрэг үнеэдые даажа абанхай, һаалишанаар ажаллахадань Евдокия Дампиловнада үнэхөөрөө хүшэр бэшэ һэн. Эхэ, эсэгын заабари, зүбшэлөөр хүдэлмэрилхэдэ, хүнгэн байхаһаа гадна һанаһан хэрэг хэзээдэшье хүсэлдэдэг байна ха юм. Фермые даагшаар нилээд удаан ажаллажа байһан Демид-Ханда Жамбаловна Максарова залуу һаалишандаа дуратай байгаа. Хододоо хэлэһэн үгэ сооханонь ябадаг байһандань юм гү, заримдаа өөрынгөө һэнамжа дураадхалнуудые үнинэй ажалладаг, наһатай болоһон һаалишадтай бэшэ, харин Евдокия Раднаеватай зүбшэн хэлсэдэг һэн. Залуу басаган юу мэдэһэндээ гайхахаб даа, бэһэл һанаһанаа сүм дэлгэжэрхидэг бэлэй.

Он жэлнүүдшье уһанай урасхал мэтээр үнгэржэ, Дусиин эхэ, эсэгэ хоёр наһанайнгаа амаралтада үдэшүүлэгдээ һэн. Ханда эхэнь хамтын ажалһаа хахасаһаншье һаа, хашалгүйхэн фермэдээ ерэжэ, басагандаа али болохоор хамһалсадаг байгаа. Тиин сагай ошожо бүри фермэдэхи ажалайнь эмхидхэл хараа байса хубилгагдажа захалаа һэн. Жэшээлбэл, энэ коллективэй бүридэһэн фермэдэ поточно-цеховой гурим нэбтэрүүлэгдэжэ, һаалишан бүхэн бүлэг үнеэдые даажа абахаяа болёод, цехээрээ ажалладаг болоо бэлэй. Энэл үедэ Ханда хүгшэнэй харгы таһалдажа захалаа. Басагандаа хамһалсанаб гээд, бусадта шоодобори болоно гүб гэжэ бодомжолһон үнинэй һаалишан хуушанайнгаа фермэдэ хаа ганса ерэдэг болонхой.

Шэнэ гуримаар ажаллажа захалхадань, абаһаар хүшэр бэрхэтэйшье һаа, харгы замдаа гарахадаа, яһала зохид болоо юм. Эгээл энэ үедэнь үшөө нэгэ шэнэ арга хэрэглэхээр шиидэжэ, ажалаа хамтын подрядай гуримаар эмхидхэжэ захалба.

— Шэнэ арга, гуримуудые нэбтэрүүлхэдэ хүн бүхэн дэмжэхэгүй, хуушанайнгаа «харгы» харагшад заабол байдаг гээшэ. Энэ талаар залуу һаалишан Евдокия хододоо арсалтагүй, заабол туршажа үзэхэ хүсэлэнтэй байдаг. Иимэл абари зантайдань дуратайгшаб. Шэнэ, һайн юумэн тээшэ эрмэлзэһэн хүн хараалһанаа заабол бэелүүлжэл һаладаг. Манай Евдокия Раднаевагай сэдьхэжэ ябаһан һаналынь бүтэжэл байһай гэжэ хүсэгшэб — гээд, фермые даагша Демид-Ханда Жамбаловна Максарова дэлгэрэнгыгээр хөөрөө һэн.

Коллектив соогоо 9 жэл ажаллажа байһан Евдокия Дампиловна һаалишадай хүндэтэ найдабарида хүртэжэ үрдинхэй. 1976 ондо партиин гэшүүндэ кандидадаар, удаань жэл болоод, гэшүүнээр абтаа. Энэ үе соо арадай депутадуудай районно Соведэй депутадааршье һунгагдаа.

Поточно-цеховой гурим нэбтэрүүлхэ үедэ Евдокия Раднаева залуу, мүн дундуур наһанай һаалишадтай хамта шэнэ аргын али бүхы ашатай туһатай талыень зүбшэжэ хөөрэлдэһэн байха юм. Шэнэ гуримда ороходоо, һаалишан бүхэн ээлжээлэн амарха аргатай болохоһоо гадна бултадаа нэгэл хэрэгэй түлөө зэргэ тэмсэхэ, харюусаха байна гээшэ. Эндэ тэрэ һаалишан ехээр һү һаагаа гэхын аргагүй, туйлаһан дүнгүүдынь бултаа хамтарна ха юм. Тиимэһээ хүн бүхэн бүхы шадабаряа гарган ажаллаха болоно бшуу. Эндэ гээгдэгшэд байха ёһогүй.

Иимэ түрүү, урагшаа сэдьхэлтэй энэ басаганай Демид-Ханда Жамбаловнатай хамта хамтын подрядай гуримаар ажалаа хамаһаа түрүүлэн эмхидхэһэниинь гайхалтай бэшэ юм.

— Мүнөө гоёл саг гээшэл даа. Хүн урдынхидал адли, даажа абаһан ажалаа хараад ябахагүй, һанаһан соогоол хубилгажа, хүгжөөжэ, һайн талыень ходол бэдэржэ байдаг болошоо. Ханда бидэ хоёрой ажаллахада, ондоол һэн. Һүншье ехээр нэмэдэггүй байгаа. Мүнөө урдынхиһаа ехэ бэшэ тэжээл эдюулээд, ямар ехэ һү абана гээшэб! Иимэ һайхан сагта ажаһуухадашье, ажаллахадашье сэдьхэлдэ тунгалаг сэбэр. Манай найман үри хүүгэд мүнөө булта томонууд болоо. Эгээл бага одхон Батажабнай арбадахи класс энэ жэлдэ дүүргээд, колхоздоо үлэжэ хүдэлмэрилхэм гээ. Зүбшөөгөөбди. Жаргалтайл сагта үдэһэн хадаал хашалан зоболонгүйгөөр харгыгаа оложол байна даа, бээрһадни, — гэн, Дампил Абидуевич Раднаевай хэлэһоо һабагшалан, хэлэхэдэнь ямар аятайханаар дуулдаа һэм.

Эхэ, эсэгынгээ заабари, зүбшэлөөр эбтэй эетэй энэ коллективтэ хүмүүжэһэн Евдокия Раднаеватай нам һуужа хөөрэлдэхэдэшье олон юумэн тухай хэлэжэ үгэхэгүй байшоо. Юрын буряад эхэнэрэй абари зангаар, эшэһэн гайхаһандал дуугайхан, үнгэрхэ гү, али тэл-мүл харюусадаг залуу һаалишан Евдокия Дампиловна бүхы асуудалаймнай харюуе өөрынгөө коллектив тээшэ залажа һалаа һэн. Энэншье гайхалгүй ха. Шэнэ онол арга хэрэглэжэ, эрхим амжалта туйлахаар бүхы коллективэйнгээ түлөө эрмэлзэдэг байһаниинь эндэ үшөө дахин элихэнээр харагдаа бэлэй.

— Манай фермын коллектив энэ табан жэлэйнгээ түсэбые дүрбэн жэл соо дүүргэхэ зорилго хараалһан юм. Хэлэһэндээ хүрэхөөр. Дуршэлтэй, шадабаритайшуулшье олон. Иимэл даа, ондоо хэлэхэшье юумэн үгы, —гэжэ Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүү һаалишадай нэгэн Евдокия Раднаева харюусаа бэлэй.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

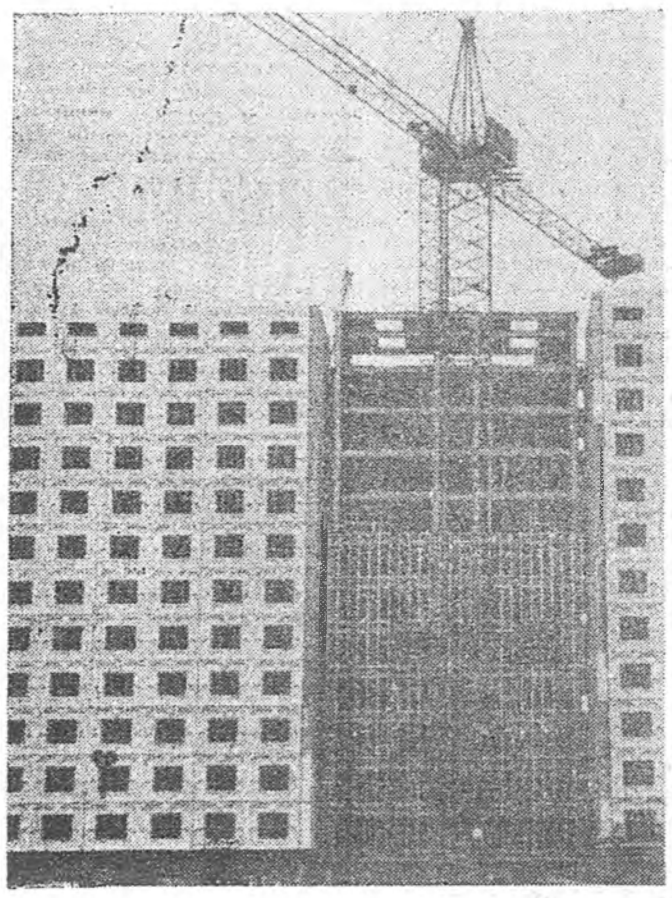

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдэдэ баригдажа байгаа шэнэ 12 дабхар гостиницын байшан.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

БАРИЛГАШАН НЭРЭМНИ ХҮНДЭТЭЙ

Манай совет орондо хүниие ажалаарнь сэгнэдэг хэлэбэришэгүй нангин ёһо заншал бии. Тэрэ тон зүб. Юуб гэхэдэ, энэ заншал хүн түрэлтэнэй түрүү үзэл бодолһоо, ажабайдалай эгэршэгүй эрилтэһээ эшэ үндэһэтэй. Тиимэһээ Советүүдэй орондо хүдэлмэришэн хүндэ гол анхарал хандуулагдадаг, ажалша бэрхэ хүн хүндэлэгдэдэг ха юм. Совет арадынай 60 жэлэй туршада баатар ажалаараа түүхэдэ үзэгдөөгүй илалта туйлаа. Тэрэнэй түрүү зэргэдэ бидэ, барилгашад, жагсаабди. Нигэжэ бодоходоо, шэлэһэн мэргэжэлээрээ омогорхон, амжалтанаа амжалта тээшэ эрмэлзэхэш, шэнэ туйлалтын түлөө бүхы хүсөө элсүүлэн оролдохош. Теэд оролдожо хүдэлэнгүй яахабибди? Хүсэн түгэс ГЭС, БАМ..., байрын гэр, промышленна предприятинуудай корпусууд болон бэшэшье олон объектнүүдые бодхоожо, арадай ажахын хүгжэлтэдэ горитойхон хубитаяа оруулалсажа байхадаа бидэ, барилгашад, коммунизм байгуулагшад гээшэбди гэжэ өөһэдыгөө нэрлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди. Барилгашан нэрээрээ омогорхон, ямаршье орёо нарин барилгые шадамар бэрхээр бодхожо байһан бригадынгаа гэшүүдэй эрмэлзэл үүсхэлэйнь хүсые дахин дахин мэдэрхэдээ, мүнөө үе сагай хүн түрэлтэнэй гол шухала эрмэлзэл—барилга гээшэл даа гэжэ бододогби. «Барилга» гэһэн жабхаланта үгэһөө далижан, ажал хүдэлмэридөө шунажа, хараалһан түсэбүүдээ сүм дүүргэхэ гэжэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн оролдодогби.

Үнгэрһэн жэлэйнгээ түсэбые амжалтатай һайнаар дүүргээ һэмди. 64 айл бүлын һууха байрын гэрэй барилгые болзорһоонь һара хахадаар уридшалан дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ предприяти доторoo, урдынхидаал адли, түрүүлээбди. Нёдондо жэлэй октябрь һарада үхибүүдэй саадай барилга эхилхэдээ, ажалаа шэнэ аргаар эмхидхэхэ гэжэ шиидээ һэмди. Бэлэдхэлэймнай хүдэлмэришье дүүргэгдэһэн, мүн шухалань, шэнэ барилга тудажа даалгагдаһан байгаа. Тэрэ сагһаа хойшо бригадна подрядай гуримаар ажалаа эрхилжэ, шэнэ амжалтануудые туйлаабди. Бригадымнай гэшүүд анхандаашье эбтэй эетэй, нэгэ бүхэли байдагшье һаа, мүнөө доторойимнай харилсаан бүришье батажажа, «булта нэгэнэй түлөө, нэгэн бултанай түлөө» гэһэн уряагай гүн удхын эрилтэдэ сүм харюусадаг болонхой.

Гэшүүн бүхэнэйнгөө хүдэлмэрһөө, эрмэлзэл үүсхэлһээ сүм дулдыдажа, нэгэ хэрэгэй түлөө тэмсэжэ байһан шулуушад, хабсаргагшад, гагнууршад бетонщигууд, арматурщигууд болон модошо дархашуул бэе бэеынгээ урда һэшхэлээрээ, барилгашан нэрынгээ нэрэ хүндөөр тоосоно ха юм. Энээнһээ шанга, найдамтай бэхи хиналта үгыл даа. Тиимэһээл ажалаймнай бүтээсэ эрид дээшэлээ. Жэшээнь, үнгэрһэн 4 һарымнай түсэбүүд 34,3 процентээр үлүүлэн дүүргэгдэнхэй. Түрэл республикынгаа 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан социалис мүрысөөндэ байгша оной түрүүшын кварталай дүнгүүдээр барилга-хабсаргалгын управлени дотороо мүн лэ түрүүлээбди. Юрэ хэлээ һаа, бусадһаа ходо түрүүлжэ, барилгын жагсаалай манлайда ябадаг заншалтай болоһоор үнинэйбди.

Даажа байһан коллективэйнгээ гэшүүдэй хэды эдэбхи үүсхэл түгэлдэр хүдэлдэгшье һаа, бригадын бүхы үйлэ хэрэгүүд хүтэлбэрилэгшэһөө эшэ үндэһэтэй. Бригадир—хүтэлбэрилэгшын уялга ямараар дүүргэдэгһээ бригадын хүдэлмэриин дүн дулдыдадаг гэжэ өөһэдынгөө дүршэлһөө һайн мэдэхэ болонхойб. Тиимэһээ 20 хүдэлмэришэдэйнгөө дүршэл шадабари, абари зан, хараа бодол тон һайнаар шудалжа, хүн бүхэнтэйнь онсо харилсаа байгуулаад, мүнөө үе сагай үйлэдбэриин эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусамаар ажалаа эмхидхэжэ, өөрынгөө ажалаар тэдээндээ үльгэр жэшээ харуулан хүдэлдэг лэ хадам амжалта туйлагдаа. Гэбэшье энэ тэдыгээр манай арга боломжонууд хизаарлагданагүй. Бригадна подрядые үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхын түлөө тэмсэнэбди.

280 һууритай хоёр дабхар хүүгэдэй саад үдэр ерэхэ бүри урган бодоно. Зохёогдон табигдаһан проектыень сантиметршье хазагайруулангүй эрхим һайнаар тэрэниие барижа, июль һарада бүхы хүдэлмэриеэ дүүргэхын тула шадалаараа оролдонобди. Бидэ тус объектын барилгые болзорһоонь урид дүүргэхэшье һэмди. Теэд барилгын материалаар дуталдажа, нилээн зобообди. Харин мүнөө түгэс хангагдадаг болоо хадаа гээһэнээ хүсэлдүүлхын түлөө дабхар оролдосотойгоор хүдэлжэ, Буряадай АССР-эй 60 жэлэй алдарта ойе яһала һайн ажалай бэлэгүүдтэйгээр угтахабди.

Н. С. АНУФРИЕВ,
8-дахи СМУ-гай барилгашадай бригадир.

ЭРДЭМ МЭДЭСЫН ТҮЛӨӨ

Эдир үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлжэ, тэдэнэрэй түрэлхиин угай бэлиг шадабариие хүгжөөжэ, саашадаа ажабайдалайнь мэргэжэл зүбөөр олгуулха хэрэгтэ багшанарай үүргэ тон ехэ, харюусалгатайшье, хүндэтэйшье гээшэ бээ.

Үхибүүд һургуулида ороһоо захалаад, оршон тойронхи ажабайдалда адаглаһан али нэгэн мэргэжэлэй ямар нэгэн талые илангаяа дүтэ дулаанаар сэдьхэлдээ мэдэрдэг, үгышье һаа, нютаг нугадаа үгы байһан ондоо мэргэжэлнүүдээр хөөрэлдөө шагнаха, телевидениин дамжуулгануудые хараха, ном һудар уншаха тон дуратай байдаг. Тиимэһээ бидэ, багшанар, мэргэжэжэ зааһан предмедүүдээрээ һурагшадайнгаа һонирхол үүдхэжэ, эрдэм ухаанай али нэгэн һалбарида эдир багаһаань дурлуулжа шадаха ёһотойбди. Энэ талаар һургуулиин хэшээлнүүдһээ гадна, классһаа гадуур һурагшадтай ябуулха хүдэлмэринүүд, предметнэ кружогууд ехэ туһатай байдаг гээшэ.

Эхин классуудһаа захалжа илангаяа математикын хэшээлнүүдээр һонирходог байһан тула, 1953 ондо Хурамхаанай дунда һургуулиие дүүргэһээр Д. Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай физико-математическа факультедтэ ороо һэм. Институдтахи һуралсалаймжэлнүүд яһала хүнгэнөөршье, түргэншье үнгэрөө гээшэ һэн ха. Тиигэжэ анха түрүүшынхеэ Аргатын дунда һургуулида багшалжа эхилээ бэлэйб. Тэрэ үедэ Аргатада Буряадай АССР-эй габьяата багша Аюрзан Будаевич Будаин, Хубисхал Гармаевич Дамбаев гэгшэд физикэ, черчени, математика заажа байгаа. Заалгын онол аргада жэншэдгүй дүршэһэн дурсагдагша аха нүхэд али болохоор намда зүбшэл заабари үгэдэг илангаяа урогуудтам орожо үнэтэй сэнтэй һанамжа дурадхалнуудаа хэлэдэг һэн.

Аргатада ажаллажа байхадаа партиин зэргэдэ абтаһамни намда мартагдашагүй, ажабайдалайм тон лэ дурасхаалта уенүүдэй нэгэн болонхой юм.

Удаань Гааргын (тэрэ үедэ долоон жэлэй байһан) һургуулида һуралсалай талаар директорэй орлогшоор, багшаар ажаллагдаа. Тэрэ үедэ директорээр ажаллажа байһан Шойнжор Дымбренович Очиров бүхы һуралсалай ябаса тухай, мүн ном заалгын орёо нарин арга шадабари болон багшын урда табигдаһан ехэ эрилтэнүүд тухай тайлбарилан харуулжа бидэнэрые, залуу багшанарые һургадаг бэлэй.

Дэрээнэйшье дунда һургуулида долоон жэлдэ ажаллахадаа, урда тээнь ном заалгын талаар үзэһэн, хараһанаа хадуужа абаад, хүдэлмэридөө хүтэлбэри болгоһон зарим тэды дүй дүршэлөө улам саашадань үргэдхэхэ хэрэгтэм азатай арга боломжо байгаа юм. Ушарынь хадаа тэндэхи һургуулиие РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник Абида Аюшеевич Дандаров хүтэлбэрилдэг һэн. Зааһан предмедээ эрхимээр мэдэдэг, Абида Аюшеевич эрдэм мэдэсээ саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ талаар педагогикын эрдэмэй һүүлэй үеын туйлалтанууд тухай тусхай газетэ, журналнуудай мэдээсэлнүүдые уншажа, шэнжэлжэ багшанартаяа зүбшэдэг, хүдэлмэридөө хэрэглэхыемнай дурадхадаг бэлэй. Мүнөө А. А. Дандаров Улаан-Үдын багшанарай 1-дэхи училищиин директорээр ажаллана.

Дэрээнэй һургуулиин 50 жэлэй ойгоор дашарамдуулан, юһэн жэл соо багшалжа, зарим тэды олоһон дүй дүршэлыем хараадаа абан, Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министерство Хүндэлэлэй грамотаар шагнаа һэн. Удаань 1968 ондо нютагайхидай этигэл найдабарида хүртэжэ, Буряадай областной партийна конференциин делегадаар һунгагдаһамни мүн лэ мартагдашагүй ушар юм.

1982—1983 онуудай һуралсалай жэлдэ Гааргын дунда һургуулида арбан табадахи жэлээ багшалжа гарабаб. Дурсагдагша хугасаа соо энэл һургуулида анхан минии һургаһан, дунда һургуулиин математикын багша мэргэжэлтэй болоһон дүшэн табан нүхэд тоологдоно. Гадна математическа эрдэм мэдэсэдэ түшэглэжэ, элдэб мэргэжэлтэд бологшод гол түлэб инженернэ факультедүүдтэ ороод һуража байһан, тэдэниие дүүргэһэн минии һурагшад олон даа. Тэдэнэй дунда ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, ахамад мэргэжэлтэд, һургуулинуудай директорнүүд болон эрдэмэй кандидадууд бии.

Жэл бүри район дотор үнгэргэгдэдэг математическа олимпиадада манай һургуулиин эдир математигууд илажа гарадаг, мүн тэдэнэр республиканска олимпиададашье урагшатайгаар хабаадалсадаг юм. Тиихэдэ Баяр Раднаев Новосибирскэ университедэй дэргэдэхи физико-математическа һургуулида һуража гараһан байна. Анхандаа манай һургуулиие дүүргэһэн олохон залуушуул математическа шэглэлтэй ороной олохон дээдэ һургуулинуудые байгша ондо түгэсхэбэ. Жэшээлхэдэ, Дарима Дамдинова Ленсоведэй нэрэмжэтэ Ленинградай технологическа институдта эрхим һайнаар һурана.

Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ минии даажа абаһан дүрбэдэхи классай хорин табан хүбүүд, басагад удаадахи класстаа амжалтатайгаар гараба. Тэдэнэйнгээ саашадаа арбадахиие дүүргэтэрээ бусад предмедүүдтээл адли математикыншье хэшээл һонирхожо, тэдэнэй олонойнь дурлаха байһанда батаар этигэнэб.

Анхандаа намда заалгаһан, мүнөө мүн лэ математикын багшанар болонхой С. Р. Балданова, Ж. Ц. Гулгенов, Д. Ш. Хурхесова болон Г. З. Дугарова гэгшэдтэй суг хамта ажалланабди. Тиихэдээ үе-үе болоод лэ нэмэл урогуудые үгэжэ, методическа нэгэдэлэйнгээ хэшээлдэ хэн хэндээшье аша туһатай ажаглалта, дурадхалнуудаа зүбшэн хэлсэдэг байнабди.

Урогуудта һурагша бүхэнтэй харилсан ажаллажа, тэдэниие эрдэм ойлгосын талаар эдэбхижүүлхэ гээшэ багшын гол уялга мүн. Гадна классһаа гадуур хэгдэдэг хүдэлмэри ехэ үүргэ дүүргэдэг. КПСС-эй XXVI съездын материалнуудта үндэһэлэн математика заалгые нютагай ажабайдалтай холбожо ябуулхада, үхибүүдэй һонирхол түрүүлдэг гээшэ. Жэшээлхэдэ, бидэ нютагайнгаа совхозой, тэрэнэй түрүү ажалшадай амжалтын тоо, баримтануудаар задачануудые зохёожо бодуулдагбди. Мүн нютагай ажахын олзо, гарзын илгаа тухай һурагшадтаяа тооложо тодорхойлһон тоо, баримтанууд, мүн республикымнай тогтоогдохын урда тээ, 60 жэлэй саана, манай нютагай экономико, соёл гэгээрэл ямар хэмжээндэ байгааб, мүнөө ямар болооб гэхэ мэтын баримтата зэргэсүүлгэнүүд тэдэниие һонирхуулдаг, бодомжолуулдаг. Тиигээд ерэхэдээ хүдөө ажахын үйлэдбэриин һалбаринууд, тэдэнэй хүгжэлтэ, математикатай ямар холбоотой байнаб гэжэ һурагшад ойлгожо абадаг. Саашадаа математикын урогуудай хүмүүжүүлхы талань тобойсо гаража үгэдэг байна. Эндэ коммунис ёһоной үзэл бодол, Эхэ орондоо үнэн сэхэ, мүн ажалда дуратай байлга гэхэ мэтэ шэнжэ шанар үхибүүдэй сэдьхэлые омогорхуулдаг, һайн һайхан абари зангаар хүмүүжэхэ замдань нүлөөлдэг гээшэ.

Математикада дурлаһан манай һурагшад долоодохи классһаа захалжа һургуулияа дүүргэтэрээ ороной физико-математическа һургуулинуудтэ заочноор һуралсадаг. Тиигэжэ тэдэ һургуулинуудһаа үгтэһэн бодолгын даабаринуудые өөһэдөө дүүргэжэ эльгээгээд, сэгнэлтэнүүдые абажа урмашадаг юм.

1978 ондо республикынгаа багшанарай 7-дохи съездһээ багшанарай бүхэсоюзна 3-дахи съездын делегадаар һунгагдаа бэлэйб. 1973 ондо «РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник», 1980 ондо РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртөө һэм.

Намда, юрын багшада, СССР-эй арадай багша гэһэн үндэр нэрэ зэргын олгогдоһон тухай мэдээсэлые республикымнай 60 жэлэй ойн баярай һайндэрэй урда тээхэнэ радио дуулгаба, газетэнүүд асарба. Минии ажалые үндэрөөр сэгнэжэ, ехэ этигэл найдабари үзүүлһэндэнь Коммунис партидаа, совет правительствада халуун баяраа хүргөөд, Эхэ оронойнгоо ерээдүйн эрхэтэдые түрүү үзэл бодолтойгоор, һайн эрдэм мэдэсэтэйгээр һурган хүмүүжүүлхэ хэрэг ажалдаа али бүхы арга боломжонуудаа элсүүлхэ байхаб.

М. ГАРМАЕВА,
СССР-эй арадай багша.
Хурамхаанай районой Гаарга нютаг.

ХҮРШЭНЭРЭЙ ҺОНИН

ЗАЛУУШУУЛ ШАЛГАРНА

АГА. Могойтын районой һаалиин фермэнүүдэй ажалшад эдэ үдэрнүүдтэ ехэ амжалта туйлаба. Тэдэнэр гүрэндэ хахад жэл соо 28.100 центнер һү худалдаха түсэбтэй байһан аад, июнийн 14-нэй оандалаар тэрэнээ сүм дүүргэжэ, дүн хамта 28131 центнер һү тушаажа амжаба.

Районой хахад жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхэ хэрэгтэ СССР-эй 50 жэлэй нэрэмжэтэ совхоз, «Путь Ильича», «Улаан Одон», «Красный Октябрь», «Россия» колхозууд горитой хубитаяа оруулаа. Эдэ ажахынуудай 75 һаалишан хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа мэдээсээ.

Ехэ һүнэй түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ «Путь Ильича» колхозой үнинэй һаалишан, комсомол-залуушуулай «Березка» гэжэ фермын һурган хүмүүжүүлэгшэ, Эхэ-герой А. Н. Шугаева эрхимлээ гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 1475 килограмм һү һаагаад байна.

«Березкын» һаалишад нэгэ хүн шэнги эбтэй эетэйгээр ажаллажа, түсэбһөө гадуур 80 тонно һү гүрэндөө тушааба. Залуу һаалишад-комсомолшууд Г. Кожина, В. Селезнева, Я. Баярова гэгшэд аха заха нүхэдэйнгөө баян дүршэлые халан абаха зуураа, тэдэнһээ холо гээгдэхэгүйе оролдоно, габшагайгаар ажаллана.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэреэр зоригжоһон Могойтын районой малшад оронойнгоо Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа яһала ехээр оруулжа байна.

Б. РАБДАНО.

ҮНДЭР УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

УСТЬ-ОРДА. Ороноймнай Эдеэ хоолой программа шиидхэхэ хэрэгтэ газарай үрэжэл һайжаруулга ехэ удха шанартай. Тиимэһээ энээниие хараадаа абан, эндэхи автономито округто июнийн 5-һаа июлиин 5 хүрэтэр ногоон шэбхэ полинууд дээрэ гаргаха габшагай һара соносхогдоһон байгаа. Округой ажахынуудта оньһожоруулагдаһан бригада болон звенонууд байгуулагдаа. Тэдэнэр хүсэтэ техникээр хангагданхай.

Колхоз болон совхозуудай агрохимигүүд габшагай һарада эдэбхитэйгээр хабаадана. Районуудай нэгэдэлнүүдтэ газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ отрядууд хүдэлмэрилнэ.

Габшагай һарын соносхогдоһон түрүүшын үдэрһөө округой районуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй эршэ һуладанагүй.

Боохоной районой Балтахиновай нэрэмжэтэ колхозой таряашад нёдондо орооһо тарянай һайн ургаса абаа һэн. Тусхайлбал, тэдэнэр гектар бүриһөө 18,5 центнер орооһо, 110 центнер хартаабха, 250 центнер кукуруза хураһан байна. Мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябаһан энэ район мүнөөшье габшагай һарада горитой хүдэлмэри ябуулжа байна. Механизаторнууд Ю. М. Убугунов, И. П. Махонькин, Ш. В. Нагимов болон бусад шударгы бэрхээр хүдэлжэ, газарай үрэжэл дээшэлүүлжэ, үндэр ургаса абахын тула үнэн зүрхэнһөө оролдоно.

Г. ВАХРАМЕЕВ.

ТАСС АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

БҮХЭДЭЛХЭЙН АССАМБЛЕЙ

ПРАГА. «Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө» Бүхэдэлхэйн ассамблейдэ хабаадагшад арбан нэгэн бүлэгтэ эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй зорилгонуудые зүбшэн хэлсэбэ. Ондо ондоо үзэл сурталай, политическэ һанал бодолтой байбашье, врачнууд болон эрдэмтэд, юристнүүд болон журналистнууд, соёлой, эхэнэрнүүдэй хүдэлөөнэй түлөөлэгшэд, санаартад термоядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, газар дэлхэй дээрэ эб найрамдал болон ажабайдалые хангахын түлөө тэмсэлэй фронт бэхижүүлхэ хүсэлэнтэй байһанаа мэдүүлээ.

Би радиационно терапиин талаар мэргэжэлтэ хүм. Тиимэһээ эндэ боложо байһан хөөрэлдөөн намда илангаяа шухала удха шанартай байна гэжэ Венадэхи Эб найрамдалай уласхоорондын институдай президент Г. Фукс хэлээ. Үбшэнтэдые аргалхын тула би болон намтай адли мэргэжэлтэд гамма гэрэл туяае хэрэглэхэ ушартай болодогбди. Зүгөөр нимэ гэрэл туяа хүнүүдые алажа шадаха байна. Тиимэһээ дэлхэйн врачнууд ядерна дайнай хёмороо зүришэлдөөнэй хойшолонгуудые хүнүүдтэ ойлгуулхын тула ехэ юумэ хэнэ. Тэдэнэр ядерна буу зэбсэгүүдые үгы хэхын түлөө, дайн байлдаагүй амгалан байдал тогтоохын түлөө тэмсэгшэдэй түрүү зэргэнүүдтэ ябана.

Баруун Бейрутда хоёр жэлэй турша соо хүдэлһэн врач М. Катьеб үгэ хэлэхэдээ, Вашингтоной тухиралга дэмжэлгэ доро сионис эзэрхэг түримхэйшүүлэй Палестинын араб арадуудай Сабра, Шатила гэжэ лагерьнуудта үүдхэһэн зэрлиг муухай ябуулганууд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ.

Вашингтоной ядерна буу зэбсэгүүдые үргэдхэлгэдэ эсэргүүгээр Холбоото Штадуудай эрхэтэдэй буруушаалгын хүдэлөөе бууруулхые һэдэжэ, американ империалистнууд худал хуурмаг «совет аюул» тухай ушар баримтануудаар хүнүүдые мэхэлхые оролдодог байна гэжэ США-гай түлөөлэгшэ Б. Киммел үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Теэд мүнөө иимэ худал хуурмаг үгэнүүдээр хэниинешье мэхэлхэгүйш. Үргэн ехэ дайн байлдаанда бэлдэжэ, «Першинг-2», «МХ» болон далита ракетэнүүдые бүтээхэ программыень дэлхэйн арадууд, тэрэ тоодо американ арадшье эрид буруушаана гэжэ тэрэ хэлэбэ.

МАДАГАСКАРАЙ НАЦИОНАЛЬНА ҺАЙНДЭР

АНТАНАНАРИВУ. Мадагаскарай Демократическа Республикын хото городууд, һууриин тосхонууд улаан-сагаан-ногоон үнгэтэй тугуудаар шэмэглэгдэнхэй. Ороной хүн зон национальна һайндэроо—бээе дааһан байдалай үдэрые июниин 26-да тэмдэглэбэ.

23 жэлэй урда тээ, Индиин океан соохи «агууехэ арадай» эрхэ сүлөөдэ дуратай арад зон үсэд шанга шуһата тэмсэлдэ француз колонизаторнуудай дарлалта мүлжэлгые усадхан һалгааһан һэн. Президент Дидье Рацирака түрүүтэй демократическа хүсэнүүдэй 1975 ондо засагаа гартаа абалга ёһотойл бээе дааһан байдалай, социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын замда шухала шата болоһон байгаа. Дарлалта мүлжэлтэгүй общественные Мадагаскар дээрэ байгуулха зорилго соносхоһон Малагасийска социалис революциин харти баталагдан абтаа һэн.

Спорт

Хүнгэн атлетикээр СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөн Москвагай В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ түбэй стадион дээрэ болобо. Бүхы союзна республиканууд, мүн гадаадын олон оронуудай 1400 гаран хүнгэн атлет энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадажа, хаба шадалаа, хүнгэн солбоноо, хурдан сүлхэеэ туршаһан, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байгаа.

Манай республикын найман атлет РСФСР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, түгэсхэлэй наадаанда хабаадаба.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Баримтата фильм. 10.25 — «Би — мүнөөдэр ба үглөөдэр». 11.10 — «Старшая сестра» — уран һайханай фильм. 12.45 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 14.20 — Москвада үнгэрһэн Буряадай АССР-эй литература болон искусствын үдэрнүүд тухай киноочерк. 14.55 — Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй обкомой ба республикын Верховно Советэй баярай суглаан. Һүүлээрнь «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 18.30 — «Ринчинотоной бүлын жаргал». 19.00 — «Песня степей и гор» — фильм-концерт.

Москва. 19.40 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Мультфильм. 20.20 — «Сова появляется днем» — уран һайханай фильм. (Итали). 22.00 — «Время». 22.30 — Венскэ опереттын артистнуудай концерт. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Динамо» (Тб).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.20 — «Свадьба с приданным» — уран һайханай фильм. 11.05 — Байгаали шэнжэлгэ. Бэшэгүүдтэ харюунууд. 11.35 — Хүхюун стартнууд. 12.20 — «Поэзи». Э. Межелайтис. 12.50 «Шатарай һургуули». 13.20 — Англи хэлэн. 13.40 — «Тайна горного подземелья» — үхибүүдтэ фильм. 15.05 — С. Рахманинов. Хүгжэм.

Улаан-Үдэ. 15.45 — Хүгжэмтэ забһарлалга.

Москва. 15.55 — Шэнэ һонин. 16.10 — «Канада» — кино-шэнжэлэл. 16.45 — Ород хэлэн. 17.15 — Түбэй телевидениин болон бүхэсоюзна радиогой хүүгэдэй Ехэ хоорой концерт. 18.00 — «Бурунди республикаар». [...] огторгой[...] 12.45 — [...] суудэ».

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2—60—91, переводов—2-54-93 писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-81 выпускающие—2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография [...] ственного комитета Бурятской [...] делам издательств полиграфии [...] ной торговли. г. Улан-Удэ, ул. [...] Н-00559. Заказ № 151.